مكتبة الهمّة

الدولة الإسلامية

مسائل الجاهلية

ޖާހިލިއްޔަތުގެ އަހުލުވެރިންނާއި އިސްލާމްދީން
ޚިލާފުވާ އެންމެ މުހިއްމު މައްސަލަތައް

ލިޔުއްވީ
އައްޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބް رحمه الله
ނިޔާވީ ١٢٠٦ هـ

الدّولة الإسلاميّة
خلافةٌ على مِنهاجِ النّبوّة

تقدم

مُسَائِلُ الجَاهِلِيَّة

أهم المسائل التي خالف فيها الإسلام أهل الجاهلية

للشيخ

محمد بن عبد الوهاب (رحمه اللّه)

المتوفى سنة 1206 هـ

الطبعة الأولى
مطابع الدّولة الإسلاميّة
ربيع الأوّل ١٤٣٧هـ

1437ހ - 2016މ

މައުޟޫޢު: ޢަޤީދާ

ނަން: "ޖާހިލިއްޔަތުގެ މައްސަލަތައް"

މުއައްލިފު: އަލްއިމާމް އަލްމުޖައްދިދު ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބް رحمه الله

އަސްލު ނެގިފައިވަނީ: مسائل الجاهلية، ޝަރަޙަކަ ޢުޘައިމީން، ރަބީޢުލް އައްވަލް 1437ހ، ދަރުސްތަކުން ހިލަ، އިސްލާމީ ހާރޫރަ.

ތަރުޖަމާން: އަޙްމަދު އުސާމާ حفظه الله

ތަރުޖަމާގެ ބާވަތް: އަސްލު

މުރާޖަޢާ ކުރީ: އަޙްމަދު ޢުބައިދުالله حفظه الله

ޝާއިޢު ކުރީ: ބައްޔާ މިފޯ (ތަރުބިޔަތު ފޯރަމް)

ފޯމެޓް : ޕީ.ޑީ.އެފް

ޞަފްޙާގެ އަދަދު: 96 ޞ

ޞަފްޙާގެ ސައިޒު: 14.8 x 21ސެމީ. A5

"ތަޢުލީމީ ޚިދުމަތުގެ ވިސްނުން"

ޖަމާޢަތުންނާއި އަޅުގަނޑުމެން ދީނީ ދަޢުވަތުގައި

ނަވާޤިޟުލް އިސްލާމް

ޤާރިޢީއްޔަތުގެ އަރުވެރިންނާއި އިސްލާމްދީނުން

ޒިޔާރާތު އެންމެ މުހިއްމު މައްސަލަތައް

ލިޔުއްވީ :

ޝައިޚުލް އިސްލާމް، މުޖައްދިދުއް ދަޢްވާ، އަލްއިމާމުލް ހުމާމް

މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބު ބިން ސުލައިމާން އައްތަމީމީ އައްނަޖްދީ رحمه الله تعالى

(ނިޔާވީ 1206هـ)

މުތަރުޖިމު:

ޢަބްދު ޢުސާމާ حفظه الله

މުރާޖަޢާކުރީ:

ޢަބްދު ޢުބައިދުالله حفظه الله

بسم اللّه الرحمن الرحيم

އިސްލާމީ ހިލާފަތުގެ މަކްތަބަތުލް ޙިކްމަތުގެ މުޤައްދިމާ

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله، وعلى آله وصحبه ومن والاه، أما بعد:

ފަހެ، ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ﷺ ނަބީކަމާއިގެން ފޮނުއްވުމުގެ ކުރިން ދުނިޔޭގައިވީ ޖާހިލިއްޔަތުގެ މައްސަލަތަކުގެ ގިނަކަންތައް، އަހަރުމެންގެ މިޒަމާނާއި ހަމައަށް އަދިވެސް އެގޮތުގައި ޘާބިތުވެފައި އެބަހުއްޓެވެ. އިސްލާމް ގޮސްފައިވާ ޤަރުނުތަކުގެ ޖާހިލިއްޔަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ސިފަތަކުން، އަހަރުމެންގެ މިޒަމާނުގެ ޖާހިލިއްޔަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ގިނަބަޔަކު އަދިވެސް ދަނީ ސިފަވަމުންނެވެ. އަދި ކިޔާއި، އުމުރުން ވަނީ އެސިފަތަކުގެ އިތުރަށް އެހެން ނުބައިކަން ބޮޑު ސިފަތަކެއްވެސް ހުރިއިގެންފައެވެ!

ޖާހިލިއްޔަތުގެ މިސިފަތައް، އަހަރުމެންގެ ޒަމާނުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި، ދަރުތަކައްގައި އަލިފާން ފޮރިގެންދާ ފަދައިން ވަނީ ފޮރިގެން ގޮސްފައެވެ. އެއީ ކުފުރާއި ބިދުޢަތާއި ނުބައިކަންތައް ޢާއްމުކުރި، އަދި ތައުޙީދާއި ސުންނަތާއި ހުރުކަންތަކާއި ދުރުކަށް ހަނގުރާމަ ކުރި، އިރަބި ތައުމުތަކުގެ ޖިހާދުމުންގެ ވެރިކަމުގެ ދަންނަންނެވެ. އެކަމަށްޓަކައި ޖާހިލިއްޔަތުގެ މައްސަލަތައް އެނގުން ކޮންމެ މުސްލިމަކަށް ލާޒިމްވެގެން ދިޔައެވެ. އެއީ އެކަންތަކުން ދުރުވެގަތުމަށާއި އަދި އެކަންތަކުންނާއި އެކަންތަކުގެ އަހުލުވެރިންގެ ކިބައިން އިންޒާރު ދިނުމަށްޓަކައެވެ.

އައްޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބު[1] ވަނީ، މިއީ އެންމެ ނުރައްކާތެރި މައްސަލަތަކެއް އުލަމާއުންގެ ރިސާލާއެއްގައި ޖަމަޢުކުރައްވާފައެވެ. އެއީ ހާދަ ފައިދާ ބޮޑުވެގެންވާ ރިސާލާއެކެވެ. ޢިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި އެރިސާލާ މަޝްހޫރުވެފައި ވަނީ **مسائل الجاهلية** "މަސާއިލުލް ޖާހިލިއްޔާ" ގެ ނަމުންނެވެ. ކޮންމެ މުސްލިމަކުވެސް އެނގިހުރުމަކީ އެއާއި އެއްގޮތަކަށް ބަދަލުކުރުން އަދާކުރުމަށް ވާޖިބުވެއެވެ. ފަހެ الله تعالى އަރިހުގައި ކިޔަވައި ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ދީނެވެ. އެއީ އެރިސާލާގެ އެތެރެ ކޮޅުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ މައްސަލަތަކެވެ، އަދި ކޮންމެހެން ބައެއް ބަޔާންކުރުމަކީ އަރައިގަތުމަކީ ފެށުން ކަމެއް އެކަމެއް ބަލައިގަތުމުގެ ފިޔަވަޅު ވެސް ފެންނަމުގައެވެ. الله ގެ ބަޔާންކުރުން ހުރިހާ އުފެއްދެވި މީހެއްގެ މުސްލިމުންނަށް ނަޞޭޙަތްތެރިވެ ހުރި ތަރުޖަމާ ފޮތެއް ބަލައިލުމުން އެންމެންގެ ފާއިދާ ޤަބޫލުކުރައްވާ ހުރި ތަރުޖަމާގެ ސަބަބުން މުސްލިމުންނަށް ފައިދާކުރާނެވެ.

الدولة الإسلامية
ربيع الأول ١٤٣٧ هـ

[1] އެކަލޭގެފާނަކީ: އަލްއިމާމް އަލްމުޖައްދިދު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބު ބިން ސުލައިމާން ބިން ޢަލީ އައްތަމީމީ އަލްނަޖްދީ އެވެ. އުފަންވެވަޑައިގަތީ ހިޖުރައިން 1115 އަހަރުގައި އުޔައިނާގައެވެ. މަރުވީ އެބަން އަންނަނި ދިރިއްޔާގެ އެތެރޭގައެވެ. އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 1206 ވަނަ އަހަރުގައެވެ. (اللهتعالی އެކަލޭގެފާނުގެ ރޫޙުފުޅު ޝަރަފުވެރިކުރައްވާ ރަޙްމަތްފުޅު ފޮނުއްވާށި)

އައްޝާފިޢީ މުޙައްމަދު ބިން އިދްރީސް ވައްހާބު رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ:

މިކަންތަކަކީ، ޤުރުއާނުގެ ހަމަހަމަވާ ކަންތައްތަކާއި[2] އުއްމީން ކަންތަކުގެ ޙަޤީޤަތް ވީހެ، ރަސޫލާ ﷺ އުފައްދަވައިދެއްވި ޒިޔާރަތްކުރުމުގައިވާ ކަންތަކެވެ. އަދި މުސްލިމުންނާ އުފައްދަވާ އެނގިގެންދާނެ ގޮތަށް ނުދާ ނުވަތަ ކަންތަކެވެ.

.... فَالضِّدُّ يُظهِرُ حُسنَه الضِّدُّ (3)

މާނަ: "ފަހު، އިދިކޮޅުއްޗެ، އޭގެ އިދިކޮޅުގެ ރީތިކަން ދައްކައިދެއެވެ."

.... وَبِضِدِّهَا تَتَبَيَّنُ الأشياءُ (4)

މާނަ: "އަދި، އެއްޗެއްގެ އިދިކޮޅުން، އެއްޗިހިގެ (ޙަޤީޤަތް) ބަޔާންވެގެންދެއެވެ."

(2) މުތަރުޖިމުގެ ނޯޓް: (އުއްމީންނަކީ ލިޔަން ކިޔަން ނުދަންނަ މީހުންނެވެ. މިހެން ނިސްބަތް ކުރެވިފައި ރަސޫލާ ﷺ ގެ ފަރާތަށް އުފެދުނު އުޒުރެވެ.)

(3) މުތަރުޖިމުގެ ނޯޓް: (މިއީ ފުން ބައިތެއްގެ ފަހު ބައެވެ. އޭގެ ކުރީ ބައަކީ: ضدان لما استجمعا حسنَا - މުޅި ބައިތުގެ މާނަ: "އިދިކޮޅުއްޗެއް އެކުގައި ޖަމާވުމުން ރީތި ރީތިވެއެވެ. ފަހު، އިދިކޮޅުއްޗެ، އޭގެ އިދިކޮޅުގެ ރީތިކަން ދައްކައިދެއެވެ.")

(4) މުތަރުޖިމުގެ ނޯޓް: (މިއީވެސް ފުން ބައިތެއްގެ ފަހު ބައެވެ. އޭގެ ކުރީ ބައަކީ: ونذيمهم وبهم عرفنا فضله - މުޅި ބައިތުގެ މާނަ: "އަހަރުމެން އެމީހުންނަށް ފާޑުކިޔަމެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ސަބަބުން އަހަރުމެންނަށް އޭނާގެ (ނިޢުމަތުގެ) ފަޟީލަތް ދެނެގަތުމުގެ މަގު ފަހިވިއެވެ. އަދި، އެއްޗެއްގެ އިދިކޮޅުން އެއްޗިހިގެ (ޙަޤީޤަތް) ބަޔާންވެގެންދެއެވެ.")

ފަހެ އެކަންތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ މުހިއްމު އަކީ އެންމެ ނުރައްކާތެރިކަން ބޮޑުކަމަކީ،
ރަސޫލާ ﷺ ގެންނެވި ކަންތަކަށް ހިތް އީމާން ނުވުމެވެ. މިކަމުގެ ތެރެއަށް،
ޖާހިލިއްޔަތުގެ އަހުލުވެރިން އެކަމެއްގައި ތިބި ކަންތައް ރަނގަޅު ކަންތަކެއްކަމުގައި
ދެކުން އިތުރުކޮށްދިއުމާ، ގެއްލިގެންދާކޮށްގެން ދިރިހުރިއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ تعالى
ވަޙީކުރެއްވި ފަދައިންނެވެ.

﴿ ..وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴾ العنكبوت:52

މާނައީ: "ބާޠިލު ކަންތަކަށް އީމާންވެ، އަދި الله އަށް ކާފިރުވެގެންވާ މީހުން (ދަންނާށެވެ!) ގެއްލުންވެގެންވާ މީހުންނީ ހަމަ އެއުރެންނެވެ."

ފުރަތަމަ މައްސަލަ:

އެމީހުން އެއިލާހަން އަޅުކަންކޮށް އުޅުނީ އެއަޅުކަމުގައި - الله އަށް ދުޢާކުރުމުގައި އަދި އަޅުކަންކުރުމުގައި - ބާޠިލުން ބައިވެރިކުރާ (ޝިރުކުކުރާ) ހާލުގައެވެ. އެއީ اللهގެ ޙައްޤުތަކުގައި އެމީހުންނަށް އެބާޠިލުން ޝަރީކުކުރަމުން އުޅޭ ހާލުގައެވެ. އެއީ އެކަން ކުރުމަކީ الله ނުރުއްސަވާކަމެއް، އަދި ބާޠިލުންނަށްވެސް ނުރުހުންތެރިކަމުގައި ހިތްގެންނެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ تعالىގެ ވަޙީތެރެއިން ވާފަދައިންނެވެ:

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ... ﴾ يونس :18

މާނައީ: "އެއުރެން اللّه ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރަނީ، އެއުރެންނަށް ގެއްލުމެއްވެސް ނުދެވޭ، އަދި އެއުރެންނަށް މަންފާއެއްވެސް ނުދެވޭ ތަކެއްޗަކަށް. އަދި އެއުރެން ބުނެތެވެ. މި ފަރާތްތަކަކީ اللّهގެ ހަޟްރަތުގައި އަހަރުމެންގެ ޝަފާޢަތްތެރިންނެވެ.."

އަދިވެސް އެއިލާހުގެ تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿..وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى.. ﴾ الزمر:3

މާނައީ: "..އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހީތެރިންތަކެއް ހިފިހުރިން ބުނޫއެވެ. اللّه ގެ ހަޟްރަތަށް ތިމަންމެން ކުއްތަންކޮށްދިނުމަށް މެނުވީ، ތިމަންމެން އެމީހުންނަށް އަޅުކަމެއް ނުކުރަމުއެވެ.."

ފަހެ މިއީ ރަސޫލާ ﷺ އެކަލެއްގައި އެމީހުންނާއި ޖިހާދުފުޅުވަޑައިގެންނެވި އެންމެ ބޮޑު މައްސަލައެވެ. އެހެނީ އެކަލޭގެފާނު ގެންނެވީ އިޚްލާޞްތެރިކަމެވެ. އަދި އެއީ އެއިލާހު އެކަނިކައިގެން ހުރިހާ ރަސޫލުން ފޮނުއްވި اللّهގެ ދީންކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ފަތުރުއްވިއެވެ. އަދި ބަޔަކުމީހުންގެ ތެރޭގައިން (اللّهއަށް) ޝަރީކްކޮށް ކުރެވޭ ބަޔަކެއް މެނުވީ އެކަލާނގެ ޙަޤީގަތް ނުކުރައްވާނޭ ކަމަށް ފަތުރުއްވިއެވެ. އަދި (ޢަލީއްމުއްލާގެ

އަހުލުވެރިން) ތަސައްވުފާއި ކަލާމާއި ހަރަހިގެން އުޅޭކަން ކަންފިލުވާލުމަށް މައްޗަށް، الله ސުބްޙާނަހޫ ބަރާބަރުކުރައްވާ އަދި އޭނާ އުޅޭނީމަނިކު ނަމަވާކަން ހަޤީޤަތްވީއެވެ.

ދެން މިމައްސަލައިގެ މިސްރާބުން އުމައްސަލައެއްކަންބާއި، އުސޫލުދީނާއި ކާފިރުންގެ ގޮތުގައި ބައިބައިވެގެން ދިޔަ މައްސަލައެވެ. އަދި މިމައްސަލައިގެ އުކާވާއިރުދި ޙަރާމްތަކުގައްކަން ހާލަތު، އުމައްސަލައަކަންބާއި ބިޔަށް ޝަރީޢަތުގެ ދިޔަ މައްސަލައެވެ. އެއީ އެއިލާހު تعالى ވަޙީކުރެއްވިފަދައިންނެވެ:

﴿ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ... ﴾

الأنفال:39

މާނައީ: "އަދި، ފިތުނައެއް ނެތުމަށްދާނދެން، ދީން، الله އަށްޓަކާ ފުރިހަމައިން ހުރުމަށް އެ ކާފިރުންނާ ހަނގުރާމަކުރައްވާށެވެ!"

ދެވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ ދީނުގައި ބައިބައިވެގެންނެވެ. އެއީ އެއިލާހު تعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿..كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴾ المؤمنون:53

މާނައީ: "ކޮންމެބަޔަކުގެ، އެ ބަޔަކުގެ ގާތުގައިވާ ޗީޒުން އުފާވެރި ވެއެވެ."

އަދި ހަމައެފަދައިން އެމީހުންގެ ދުނިޔަވީ ކަންތައްތަކުގައިވެސް އެމީހުން ވަނީ ބައިބައިވެގެންނެވެ. އަދި އެމީހުން ދެކެނީ ރަނގަޅު ގޮތަކީ އެއީކަމަށެވެ.

ދެން އެކަލޭގެފާނު ﷺ ދީނުގައި އެއްބައިވެ އެކަތީގަނޑެއްކަމުގެ އަމުރުކުރައްވައިގެން ވެއެވެ.އެއީ ﷲގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައި ވާފަދައިންނެވެ:

﴿ شَــرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّــى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّــيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَــى وَعِيسَــى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ... ﴾ الشورى: 13

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، އެކަލާނގެ ޝަރުޢުކުރެއްވި ދީނަކީ، އެކަލާނގެ ނޫޙުގެފާނަށް ވަޞިއްޔަތްކުރެއްވި ދީނެވެ. އަދި ތިމަންއިލާހު ކަލޭގެފާނަށް ވަޙީކުރެއްވި ދީނެވެ. އަދި އިބްރާހީމްގެފާނަށާއި، މޫސާގެފާނަށާއި، ޢީސާގެފާނަށް ވަޞިއްޔަތް ކުރެއްވި ދީނެވެ. (އެ ވަޞިއްޔަތަކީ) ތިޔަބައިމީހުން ދީން ޤާއިމުކުރާށެވެ! އަދި އޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ބައިބައިނުވާށެވެ!"

އަދިވެސް އެއިލާހު تَعَالَى ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿ إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِــيَعًا لَسْــتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ... ﴾ الأنعام: 159

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންގެ ދީން ބައިބައިކޮށް، ބައިގަނޑުތަކެއް ކަމުގައިވި މީހުންގެ ތެރެއިން، އެއްވެސް ކަމެއްގައި، ކަލޭގެފާނު ނުވަތުމެވެ.."

އަދި އެމީހުންނާއި ވައްތަރުވެގެން އަހަރުމެންނަށް ނަހީކުރައްވައިފައި. އެއީ އެކަލާނގެ މިވަޙީ ބަސްފުޅުންނެވެ:

﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ... ﴾ آل عمران: 105

މާނައީ: "ފާޅުވެގެންވާ ހެކިތައް އައުމަށްފަހު، ވަކިވަކިވެ ޚިލާފުވި މީހުން ފަދައިން، ތިޔަބައިމީހުން ނުވާށެވެ!"

އަދި ދީނުގައި ބައިބައިވެގެން އަހަރުމެންގެ މައްޗަށް ނަހީކުރައްވައިފައި. އެއީ އެކަލާނގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުންނެވެ:

﴿ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا... ﴾ آل عمران: 103

މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން الله ގެ ދީނުގައި ހިފަހައްޓާށެވެ! އަދި، ވަކިވަކިވެ ނުގަންނާށެވެ!"

ތިންވަނަ މައްސަލަ:

(އެމީހުން ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި) ވަލީއުލްއަމްރު (ވެރިޔާގެ އަމުރާއި) ރިޟާފުޅުވާ، އަދި އޭނާއަށް ކިޔަމަން ނުވުމަކީ ބޮޑުކަމެކެވެ. އަދި ވެރިޔާގެ އަމުރާ ކިޔަމަންވުމަކީ ނިކަމެތިކަމެކެވެ. އަދި އިހާނެތިކަމެކެވެ.

ދެން ރަސޫލާ ﷺ އެމީހުންނާއި ރިޟާފުޅުވެވަޑައިގެންފިއެވެ. އަދި ވެރިންގެ ކިބައިން ފާޅުވާ އަނިޔާވެރިކަމަށް ކެތްތެރިވުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އަމުރާ ޚިލާފުވުމަށް، އަދި އެމީހުންނަށް ނަޞީޙަތްތެރިވުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަމުގައި ހަރުކަށިވެވަޑައިގެން ފާޅުކޮށް ތަކުރާރުކުރައްވާ ވާހަކަދެއްކެވިއެވެ.

އިސްވެދިޔަ ތިން މައްސަލައަކީ، ޞަޙީޙްގައި އެކަލޭގެފާނު ﷺ އަރިހުން ޞައްޙަ ގޮތުން ރިވާވެފައިވާ ޙަދީޘްޝަރީފުގައި، އެކަލޭގެފާނުގެ އެބަސްފުޅުގައި އެތިން ކަންތައް ޖަމާކުރެއްވި ތިން މައްސަލައެވެ.

އެކަލޭގެފާނު ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ:

« إن الله يرضى لكم ثلاثاً: ألا تعبدوا إلا الله، ولا تشركوا به شيئاً، وأن تعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا، وأن تناصحوا من ولاه أمركم » [5]

---

(5) ޞަޙީޙް ބުޚާރީއާއި މުސްލިމްގައިވާ ޙަދީޘެއް.

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ﷲ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިންކަމެއް ރުއްސަވައެވެ. (އެއީ:) ތިޔަބައިމީހުން ﷲ ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް އަޅުކަން ނުކޮށް، އެކަލާނގެއާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް ޝަރީކު ނުކުރުމެވެ. އަދި ﷲގެ ވާފަނުގައި (ދީނުގައި) އެކަތިގަނޑެއްގެ ގޮތުގައި ހިފަހައްޓާ އަދި ތިޔަބައިމީހުން ބައިބައިނުވުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަންތަކުގެ ދައްކަން އިސްކުރައްވާފައިވާ މީހަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ނަޞީޙަތްތެރިވުމެވެ."

މުތަރުޖިމުގެ ނޯޓް : (މަސްނަދު އަޙްމަދުގައި، މިރިވާޔަތާއި ބަޔާންވެފައިވާ މުސްލިމް ނަޤްލުކުރައްވާފައިވާ ރިވާޔަތް ކަމަކަށް ބަލާއިރު، މިއަދަދާ ތަފާތު ކަމަކުން ވެއެވެ. މިއީ އިމާމް ބުޚާރީގެ ސަޙީޙުގައިވާ ރިވާޔަތެއް ނޫނެވެ. އެހެނަސް މިއީ އިމާމް މުސްލިމްގެ ސަޙީޙުގައިވާ ރިވާޔަތެކެވެ. އަދި އެންމެފަހުން ބާކީވާ ޙަދީޘްއަކީވެސް. މުސްލިމްގެ ރިވާޔަތުގައި އަރަބިބަހުން އައިސްފައިވަނީ « فَيَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا ، وَلَا تَفَرَّقُوا » މާނައީ: "ފަހެ، އެއިލާހު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރުއްސެވޭނީ، އެއިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެއިލާހާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް ޝަރީކު ނުކުރުމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެއްކޮށް އެކުގައި ﷲގެ ވާފަނުގައި ވަރުގަދައަށް ހިފުމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ބައިބައިވެނުގަތުމަށެވެ." ޝައިޚް މިތަނުގައި ފިލުރީކަތްފައިވާ ބަޔާންވާ ގޮތުގައި އިމާމް މުސްލިމްގެ ރިވާޔަތުގައި ނެތް ލަފުޒެއް ސާބިތުވެއެވެ. އަދި އިމާމް މުސްލިމްގެ ރިވާޔަތުގައި ނުހިމެނޭ ޢިބާރާތަކީ، އެއީ މިޙަދީޘް އަސްލުގައި ރިވާކުރެއްވި ބަޔާނުގައި އެވާގޮތަށް ހިމެނޭ ލަފުޒުތަކެވެ. އެއީ ދިޔަކަމެއްގެ ރިވާޔަތުގައި ވާ ލަފުޒެވެ: « وَأَنْ تُنَاصِحُوا مَنْ وَلَّاهُ اللَّهُ أَمْرَكُمْ » މާނައީ: "އަދި އެކަލާނގެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަންތަކުގެ ދައްކަން އިސްކުރައްވާފައިވާ މީހަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ނަޞީޙަތްތެރިވުމެވެ." މިލަފުޒު އިމާމް އަޙްމަދު ރިވާކުރައްވާފައިވާ ސަޙީޙު ރިވާޔަތުގައި ހިމެނިގެންވެއެވެ.)

އަދި މިތިން މައްސަލަ، ނޫނީ އާދެއިން ބަރަކާއި ޒިޔާދަވުމުގެ ސަބަބުން ދެނުވީ، މީސްތަކުންގެ ދީނުގައި އަދި އެމީހުންގެ ދުނިޔަވީ ކަންތަކުގައިވެސް މައްސަލައެއް ޖެހިފައިނުވެއެވެ.

ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންގެ ދީން ބިނާވެފައިވަނީ އަސްލުތަކުގެ މައްޗަށެވެ. އޭގެ އެންމެ ބޮޑު އަސްލަކީ ތަޤުލީދުކުރުމެވެ. ފަހެ، އެއީ ހުރިހާ ކާފިރުންގެ ވެސް އެންމެ ބޮޑު އަސްލެވެ. އެއީ އިސްވެދިޔަ ކާފިރުންނާއި އަދި ފަހުން އައި ކާފިރުންގެ އަސާސްވެސްމެއެވެ. އެއީ އިލާހު تَعَالَىٰ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿ وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴾ الزخرف: 23

މާނައީ: "އަދި ހަމައެފަދައިން އެރަށްރަށުގައި ތިބި ތަނަވަސްކަމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ގޮސްފައިވާ މީހުން ހަމަކަށަވަރުން، 'ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިން ދީނެއްގެ މަތީގައި ވަނިކޮށް ތިމަންމެން ދުށީމުއޭ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންގެ އަޘަރުތަކުގެ މަތީގައި ތިމަންމެން ތަބަޢަވެގެން ހިނގަމުއޭ' ނުބުނާ އެއްވެސް ރަށަކަށް އިންޒާރު ކުރުއްވުމަށް ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއްވެސް ރަސޫލަކު ނުފޮނުއްވަމެވެ."

އަދިވެސް އެއިލާހު تَعَالَى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴾ لقمان:21

މާނައީ: "އަދި الله ބާވައިލެއްވި ބާވާލެއްވުމަށް މިތަބައިމީހުން ތަބަޢުވާށޭ އެއުރެންނަށް ގޮތުގައި ބުނެވިއްޖެނަމަ، އެއުރެން ބުނާނެތެވެ. 'އަދި ކީއްހެއްޔެވެ! ތިމަންމެން ތަބާވާނީ، ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިން އެގޮތެއްގެ މަތީގައި ތިބީ ތިމަންމެންނަށް ފެނުނު ގޮތަށެވެ.' ފަހެ، (އެއީ) ނަރަކައިގެ އަޒާބަށް ޝައިޠާނާ އެއުރެންނަށް ގޮވާލަމުދާއިރުވެސް ހެއްޔެވެ؟"

ދެން އެކަލާނގެފާނު؛ ވަޢަޡުގެންނެވި މިވަނީ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ:

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَفُرَادَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ.. ﴾ سبأ:46

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަޞީޙަތްތެރިވާކަން ކަނަވަރީ، އެންމެ ކަމަކަށެވެ. (އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ދެދެމީހުންނާއި، ވަކިވަކިން الله އަށްޓަކައި (ބައްޖުމުގެ ހޯރުމުގައި) ކޮޅަށްތެދުވުމަށެވެ. ދެން ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ފިކުރުކުރުމަށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އެކުވެރިޔާ (އެބަހީ: މުޙައްމަދު ﷺ) ގެ ކިބައިގައި އެއްވެސް މޮޔަކަމެއްނުވެއެވެ."

އަދި އެއިލާހުގެ މިބަސްފުޅުގައިވެއެވެ:

﴿ اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴾ الأعراف: 3

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބާވައިލެއްވި ތަކެތި ތިޔަބައިމީހުން ތަބާވާށެވެ! އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި، އެހެން އެހީތެރިންތަކަކަށް ތަބާނުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރަނީ، ވަރަށްވެސް މަދުންނެވެ."

ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުން ތަބާވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް ޤާއިދާއަކީ ގިނަމީހުން (ބޮޑު ބައިގަނޑު) އުޅޭގޮތަށް ހިނގުމެވެ. އަދި ކަލާމެއްގެ ޞައްޙަކަމުގެ ދަލީލަކަށް ގޮތުގައި އެމީހުން ދައްކަނީ (ގިނަމީހުން އެގޮތަށް) އުޅުމެވެ. ހަމައެކަނިވެރިން އެމީހުން ކަލާމެއްގެ ބާޠިލުކަމަށް ދަލީލުވާގޮތުގައި ދައްކަނީ އެކަލާމެއްގެ ބީރައްޓެހިކަމާއި އަދި އެކަލާމުގެ އަހުލުވެރިންގެ މަދުކަމެވެ.

ދީންތަކަށް ރަސޫލާ ﷺ ވަޑައިގެންނެވީ އެކަމުގެ އިދިކޮޅު ހިތްޕުވައިގެންނެވެ. އަދި އެކަންވެސް ޤުރުއާނުގައި އެއްބަސްނުވުން ދިނަބަސްގައި ބަޔާންވެގެންނެވެ.(6)

ހަވަނަ މައްސަލަ:

ކުރީން އިސްވެދިޔަމީހުންގެ (ވާހަކައާއި އުފެދުނުގޮތް) ޙުއްޖަތެއްގެ ގޮތުގައި ދެއްކުމެވެ. އެއީ الله ގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى﴾ طه:51

މާނައީ: "އޭނާ (ފިރުޢައުން) ބުންޏެވެ: އިހުގެ ޖީލުތަކުގެ ކަންތައް ހުރިގޮތަކީ، ފަހެ، ކޮބައިހެއްޔެވެ؟"

(6) އެއީ އެކަލާނގެ تَعَالَى ގެ މިވަޙީބަސްފުޅުފަދައިންނެވެ:

﴿وَإِنْ تُطِعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ..﴾ الأنعام: 116

މާނައީ: "އަދި ބިމުގައިވާ ގިނަ މީހުންނަށް ކަލޭގެފާނު ކިޔަމަންވެ ވަޑައިގެންފިނަމަ، އެމީހުން الله ގެ މަގުން ކަލޭގެފާނު ފުރައްދައިފާނެތެވެ.."

އަދި ސުބްޙާނަހޫވަތަޢާލާ އިލާހުގެ މިވަޙީބަސްފުޅުފަދައިންނެވެ:

﴿وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ﴾ الأعراف:102

މާނައީ: "އަދި އެއުރެންކުރެ ގިނަމީހުން، އެއްވެސް ޢަހުދެއްގައި (ހިފަހައްޓައިގެން) ވާކަމެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދުށުއްވާފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންކުރެ ގިނަމީހުންނީ، ފާސިޤުން ކަމުގައިވާކަމެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދުށުއްވީމެވެ."

އަދި އެފަރާތުގެ މަތިވެރިކަން މަތިވެރިވެގެންވާ އިލާހުގެ މިވަޙީބަސްފުޅުފަދައިންނެވެ:

﴿...وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ الأعراف:187

މާނައީ: "އެހެންނަމަވެސް، މީސްތަކުންކުރެ ގިނަމީހުންނަކީ (އެކަމެއް) ނޭނގެތެވެ."

﴿...مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ﴾ المؤمنون:24

މާނައީ: "ތިމަންމެންގެ ކުރީގައި އުޅުނު ކާބަފައިންގެ ތެރޭގައިވެސް، މިފަދަ ވާހަކައެއް ތިމަންމެން ނާހަމުއެވެ."

ހެޔޮވަރު މައްސަލަ:

އެއީ ވިސްނުމުގައި، އަދި ދަލީލުގައި، އަދި ވެރިކަމުގައި އަދި މުދަލާއި ޢުމުރުގައި ބޮޑު ދުވެގެންވާ ޤައުމުތަކެއް މީހުން، ތަރިކާއެއްގެ ގޮތުގައި ދެއްކުމެވެ. ދެން الله تَعَالَىٰ އެކަމަށް ރައްދުދެއްވާ ވަޙީކުރައްވައިފައެވެ.

﴿ وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ .. ﴾ الأحقاف: 26

މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަންކަމުގެ ބާރު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވާފައިނުވާ ކަންކަމުގައި، އެއުރެންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބާރުދެއްވިމެވެ ... "

އަދި އެކަލާނގެ ދިވެހިބަސްފުޅުން ރައްދުދެއްވައިފައެވެ:

﴿ ..وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْـــتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ.. ﴾ البقرة:89

މާނައީ: ".. އޭގެ ކުރިން، އެއުރެން، ކާފިރުވެގެންވި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ނަޞްރު އެދޭކަމުގައި ވޫއެވެ. ދެން އެއުރެންނަށް

އެނގިވަޑައިގަތާ ބައްޕަ ގޮތް އުޅުއްވުންތަކާހަމަކަމަށް ހައިރާނު އެއަށް
އުޅުނީ ކާފިރުވެއްޖެވެ.."

އަދި އެކަލާނގެ މިވަހީބަސްފުޅުން ބަޔާންކުރައްވައެވެ:

﴿..يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ..﴾ البقرة: 146

މާނައީ: "...އެއުރެންގެ ދަރިންދަރިން ދަންނަ ފަދައިން އެކަލޭގެފާނު
(އެބަހީ: މުޙައްމަދުގެފާނު) އެމީހުން ދަންނައެވެ.." (7)

---

(7) ޝީޢީއްޔަތުގެ ޢަޤީދާތަކުން، ބައެއްޗެހި ކޮޕީކޮށް ވަކިކުރަން ގެންގޮސް މިންގަނޑަށް: ގުރާބިއްޔާއި، ޔިލީހާއި، ޝާހާއި އަދި ބާޠިނިއްޔާގެ ޢަޤީދާތަކުން އެކަލޭގެ މުޙައްމަދުގެފާނު ކާފިރުވެ ގޮތަށް ރަސޫލާ ގޮތަކު. އެއީ ބަޔަކު ގޮތުގައި ބާޠިލުގޮތް ކަލޭގެފާނުގެ ވިހަސް ފުރާވެ! އެމީހުން ދުނިޔާ ގޮތުގައި ބައްޕަ އަބަދުވެސް ވާނީ ތަޢުލީމު ޝަރުޢީ ވިސްނުން، ވިސްނުންތަކުން ވިސްނުން، މުއްސަނދިކަމާއި އަދި މަޤާމު ތަދުރީބު ވިސްނުގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގޮތުގައި، މިސްކީނުގެ ތަރިކަ އާދައިގެ ވިސްނުމާއި ފަތިރުނުން ބައްޕަ އެނގިގެން ނުވެން ގަބޫލުވާގެންވެއެވެ!

އަދިއަނގާގަން ދެން، މިޒާޖުގެ ޝީޢީއްޔަތުގެ ޢަޤީދާތަކުންވެސް، ބައްޕަ ބަލާ މިންވަރަށް ގެންގޮސް މިޒާޖި މިޒާޖެވެ. ފަހު އެމީހުން ބުނަނީ ރަސޫލާއި އެފިރިކާއާއި އަދި ހަމަޖެހިގެ ފަރިކަތަކުގެ ވަނީ ބައްޕަގެ މަގުމަތީވެއެވެ. އެހެން އެމީހުންވާނީ ޖިން އާދަމުގެ ކާފިރުކަމަށް، އިލްމުވެރިކަމަށް ރަސޫލާ ގޮސް އަދި އެމީހުންގެ ޙަޤީޤަތުގެ ތަރައްޤީކަމަށް އަދާކޮށް ކަލާ ހަދާވެއެވެ. އަދި ކަނޑައެޅުމާއި ދެންފަރަސްދުވާއި ބައްޕަފުޅުގެ ކަމަށްވެފައި ދިޔައީއެވެ، މަސްހޫރުވެފައިވާ ސުލްޠާނުގެ އުލަމާއުން (علماء السلطان) ބައްޕަފުޅުގެ ފަރާތުން އަތުލާ ބަޔަކަށް ދެން އެނގުމެއް އެއްޗެއް އަޅުވާލާފައެވެ! އެހެންއެކަމަކު ﷲ تَعَالَىٰ ވަނީ، އެކަލާނގެ އިލާހީބަލާއި ރަޙުމަތް އެވަގުތު ހާލަތާއިގައި މިޔާއިދުއާއި މިންގަނޑު ބާޠިލު ކުރައްވާފައެވެ. ފަހު ކުރީގެ ކާފިރު އުޅުމަތްތަކުގެ ވާހަކަ ބާރުތަކާ ބެހޭ އެކަލާނގެ އަންގަވާފައެވެ:

﴿..وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً.. ﴾ فاطر:44

މާނައީ: "އަދި އެއުރެންނަށްވުރެ ބާރުގަދަ ބައެއްކުރީގައި އެއުރެންވޫއެވެ.."

﴿...هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا.. ﴾ ق:36

މާނައީ: "...އެއުރެންނަށްވުރެ، އިހުގެ މީހުން ބާރުގެ ގޮތުން މާގަދަފަދައެވެ.."

﴿ أَلَمْ تَـرَ كَيْـفَ فَعَـلَ رَبُّـكَ بِعَـادٍ (6) إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَـادِ (7) الَّـتِي لَمْ يُخْلَـقْ مِثْلُهَـا فِي الْبِلَادِ﴾ الفجر: 6–8

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ، ޢާދުބައިގައި މީހުންނާމެދު ކަންތައް ކުރެއްވީގޮތް ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގެން ނުވަތީހެއްޔެވެ؟ އެއީ ތަނބުތަކުގެ ވެރި، 'އިރަމު'ގެ ޤަރުނުގެ ހަހުޖޫރިންނެވެ. އެ ބިންތަކަކީ، ރަށްތަކުގައި އެފަދަ ބިންތަކެއް ހެދިފައި ނުވާފަދަ ބިންތަކެކެވެ."

ހަމައެފަދައިން މުޢުޖިޒާތު ދަލީލުކުރާ ގޮތުގައި ގެންނަވާފައި އޮވާ އާޔަތްތަކުން ދަލީލުކޮށްދެނީ ޤޮމުގެ އަހުލުވެރިންނާ، ރަސޫލުބާއި އަދި މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ނަބީކަމާއި ދެކޮޅު ހެދިހަދަ އިލްމުވެރިގެ މަތިގައިހުރެވެ. ފަހު ކުރިން ހައި އެއްމަތުތަކުގެ މީހުންވީ ހަދިގަނޑުއި، އިލްމާއި، ވިސްނުމާއި، ތަރުތީބުކުރުމުގައި މިދާނުގެ ކާފިރު އެއްމަތުތަކަށް ވުރެ އެތައް ގުނަ ބާރުގަދަވެ ކުރިއަރާފައިވެއެވެ. ފަހު އެމީހުންވީ ހަށްދެއްގެ މަތިގައި ހުއްޓެވެ؟! އެމީހުންގެ އިލްމާއި ބާރާއި ތަރުތީބުކަން، اللهގެ ހަރުކަތުން އެއްވެސް ކަމެއް ފުއްދައިދިނުހުއްޓެވެ! އެއުރެނަށް تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿ وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴾الأحقاف:26

މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވާފައި ނުވާ ކަންތައްތަކުގައި، އެއުރެންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބާރު ދެއްވީމެވެ. އަދި އެއުރެންނަށް އިވުމާއި، ފެނުމާއި، ހިތްތައް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލެއްވީމެވެ. ފަހެ، އެއުރެން الله ގެ އާޔަތްތަކަށް ދެކޮޅުހެދުމުން ދިޔުމުގެ ސަބަބުން، އެއުރެންގެ އިވުމަކުންވެސް، ފެނުމަކުންވެސް، އަދި އެއުރެންގެ ހިތްތަކަކުންވެސް އެއުރެންނަކަށް އެއްވެސް ކަމަކުން ފައިދާއެއް ނުދިނެވެ. އަދި އެއުރެން ފުރައްސާރަކޮށްއުޅުނު ކަންތައްތަކުން އެއުރެން ވަށައިލިއެވެ."

ހަތްވަނަ މައްސަލަ:

އެއްޗެއްގެ ބާޠިލުކަމުގެ ދަލީލެއްގެ ގޮތުން، އެއްޗެއްކަން ނިކަމެތި ޟަޢީފު މީހުން ނޫނީ ތަބަޢުނުވާކަމަށް އެމީހުން ދައްކައެވެ. އެއީ اللهގެ ވަހީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿..أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ﴾ الشعراء:111

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނަށް ތަބަޢުވެގެންވަނީ، ދެރަ ނިކަމެތިން ކަމުގައިވާއިރު، ތިމަންމެން ކަލޭގެފާނަށް އީމާންވާންތޯއެވެ؟"

އަދި އެއީ އެއިޖާރުގެ ވަހީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿..أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا..﴾ الأنعام: 53

މާނައީ: "..އަހަރުމެންގެ ތެރެއިން الله ނިޢުމަތް ދެއްވާފައިވާ ބަޔަކީ މިބައިމީހުންހެއްތޯ؟"

ދެން ފަހެ الله އެމީހުންގެ އެބަހަށް ރައްދުދެއްވާ ވަހީކުރެއްވިއެވެ:

﴿..أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ﴾ الأنعام: 53

މާނައީ: "..ޝުކުރުވެރިވާ މީހުން އެންމެބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، الله ކަމުގައިނޫން ހެއްތޯ؟"

ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

އިލްމުވެރިންގެ ތެރެއިންވާ ޞޫފީންނަށާއި އަދި އަޅުވެރިންގެ ތެރެއިންވާ ޖާހިލުންނަށް އުޅުން ތަބަޢަވެއެވެ. ދީން އުވިގެންގޮސް؛ اللهގެ ވަޙީބަސްފުޅު ގެންނެވިއެވެ.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ... ﴾

التوبة: **34**

މާނައީ: "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭ! ހަމަކަށަވަރުން (ޔަހޫދީންގެ) އިލްމުވެރިންގެ ތެރެއިންނާއި (ނަޞާރާއިންގެ) ފާދިރީންގެ ތެރެއިން، ގިނަ މީހުން، މީސްތަކުންގެ މުދާތައް ބާޠިލު ގޮތުގައި (އޮޅުވައި) ކައިއުޅޭކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި އެމީހުން الله ގެ މަގުން (މީސްތަކުން) ދުރުކުރެތެވެ.."

އަދި އެއިލާހުގެ މިވަޙީބަސްފުޅު ގެންނެވިއެވެ.

﴿...لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴾

المائدة: **77**

މާނައީ: "...ތިޔަބައިމީހުންގެ ދީނާގައި ޙައްޤު ނޫންގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހައްދުފަހަނަޅައި ނުދާށެވެ! އަދި ކުރިން މަގުފުރެދިފައިވާ، ގިނަބައެއްކަލަ މަގުފުރައްދައިވާ، އަދި ހަމަމަގުން އެއްކިބާވި، މަގުފުރެދިފައިވާ ބައެއްގެ އެދުންތަކަށް، ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަނުވާށެވެ."

ދިހަވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުން، ދީނުގެ ބާޠިލުކަމަށް ދަލީލެއްގެ ގޮތުން، އެދީނުގެ އަހުލުވެރިންގެ މަދުކަމާއި
އެމީހުންގެ ޙަޤީރުތެރިކަމާއި ނުލަފާކަމެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ބަހުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿..بَادِيَ الرَّأْيِ..﴾ هود:27

މާނައީ: "ހަމައެކަނި ފާޅުކުރިހިނދުން ވަގުތުން (ފަސްފުޅުކުރުމުގައިވާ)" (8)

(8) ހަމަ މިމައްސަލަ، އަށްވަނަ މައްސަލައާއި ދަލީލު ދައްކާފައިވާގޮތުން އެއްވައްތަރުވެގެންވެއެވެ.
އެމައްސަލައިގައި ވެސް، ޙަޤީޤަތުން ދޮގުކުރި މީހުން، ނަބިއްޔުންގެ ރިސާލަތުގެ ބާޠިލުކަމަށް
ދަލީލެއްގެ ގޮތުގައި ދައްކައިން، މިސްކީނުންގެ ތަބާއީން އެންމެ ނިކަމެތި، އިތުބާރާއި ފަޚުރުގެ ގޮތުން
ދެރަމީހުން ނޫނީ އެރިސާލަތަށް ތަބާނުވާކަމެވެ. އެއީ ނޫޙް عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުން ބުނި
ބަސްފަދައިންނެވެ:

﴿...وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِ وَمَا نَرَى لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ﴾ هود:27

މާނައީ: "..އަދި ކަލޭގެފާނަށް ތަބާވީ މީހުންނަކީ، ތިމަންމެންގެ ތެރެއިން އެންމެ
ދެރަ ނިކަމެތިން ކަމުގައި ފެނުނު ތިމަންމެން ނުދެކެމެވެ. (އެއުރެން ތަބާވީ)
މަތިމަތިން ފެންނަ ފެންނަމަށެވެ. އަދި ތިމަންމެންގެ މައްޗަށް އެއްވެސް ފަޟީލަތެއް
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިގެންވާ ކަމަކަށް ތިމަންމެން ނުދެކެމެވެ. އަދި ހަމައެކަމަ!
ތިމަންމެން ހީކުރަނީ، ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ދޮގުހަދާ ބަޔަކުކަމުގައެވެ."

ފަހެ އެމީހުންގެ ނަބިއްޔާއަށް ތަބާވުމުން އެއްކިބާވެގަތީ، އެކަލޭގެފާނަށް ތަބާވާ މީހުންނަކީ (أراذل القوم – އަރާޛިލުލް ޤައުމު) ކަމަށް ބުއްދިޖެހޭއެއްގެ ގޮތުގައި ދައްކައިދެންނެވެ. އެބަހީ އެންމެ ދެރަ ނިކަމެތި ދަރަޖައިގެ މީހުންނެވެ!

އެމީހުންގެ މުޢާރަޟާ އެއީ އެމީހުންގެ ތެރެއިންވާ ނިކަމެތިންނާއި ފަގީރުންކަމެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ބަސް: (بَادِيَ الرَّأْيِ) އެބަހީ: އެމީހުން ކަލޭގެފާނަށް ތަބާވީ އެއްވެސް ވިސްނުމެއް ފިކުރެއްނެތިއެވެ. އެހެންއެކަމަކު ހަމައެކަނި ކަލޭގެފާނު އެމީހުނަށް ގޮވާލެއްވުމުން ވަގުތުން ބަލާލުމެއްނެތި އެމީހުން ކަލޭގެފާނަށް ތަބާވީމެވެ. ފަހެ، އެމީހުން ދައްވާކުރީ، ނަބިއްޔުންނަށް ތަބާވާ މީހުންނަކީ އެމީހުންގެ އެކަކަށްވުރެ އެއްވެސް އިތުރުކަމެއް ލިބިފައިވާ ބައެއް ނޫންކަމަށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ދުނިޔަވިސްނުމެއް ނުވާކަމަށެވެ!

އެކަމަކު ހަގީގަތަކީ، ރަސޫލުންނަށް ތަބާވި މިސްކީނުންގެ ތެރެއިން އެންމެ ވިސްނުން ރަނގަޅު، އެންމެ ބަސް މަޑުމައިތިރި، އެންމެ އަޚްލާޤު ރަނގަޅު އަދި އެންމެ އުޅުން ރިވެތި މީހުންނެވެ. (الله އެއުރެންމެނާ މީހުންނަށް ރުއްސަވާށި!)

ފަހެ އިސްވެދިޔަ ޙަޤީގަތްތަކުގެ ޖާހިލިއްޔަތުގެ އަހުލުވެރިންނާއި މިއަދުގެ ޖާހިލިއްޔަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ވައްތަރުކަމާއެވެ! އެމީހުން (ރަސޫލުންނަށް ތަބާވީ) މުޖާހިދުންނަށް މަލާމާތް ކުރަމުންދެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ބަލިކަށި ނިކަމެތި، ވިސްނުމުގެ ކުޑަ، އުމުރުން ކުޑަ، ނާކާމިޔާބުވެފައިވާ، ވަޒަންގާ ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން ފިކުރު ކުޑަ، އަދި އެމީހުންގެ ވަސްވާސްތަކަކީ ދިރުން ފުނޑުފުނޑުކޮށްލުން ކަމަށް ބުނެ ސިފަކުރެއެވެ.!! ފަހެ، އެއްވެސް ހާލަތް ބަދަލެއް الله ގެ ހަރުކަށިކަން ގެނެސް ނުދެއެވެ!

އެގާރަވަނަ މައްސަލަ:

ފާސިދު ޤިޔާސަކުން ޤިޔާސްކޮށް ދަލީލެއްގެ ގޮތުގައި އެކަން އެމީހުން ދައްކައެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ބޮލުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿..إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا..﴾ إبراهيم: 10

މާނައީ: "..ތިމަންމެންނާކަހަލަ އިންސާނުން ކަމުގައި މެނުވީ ތިޔަބޭކަލުން ނުވަމުއެވެ.."

ބާރަވަނަ މައްސަލަ:

ޞައްޙަ ޤިޔާސަށް އެމީހުން އިންކާރުކުރެއެވެ.[9]

---

(9) ޝަރީޢަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ސިފަތަކުގެ ތެރެއިން އެއްސިފަޔަކީ އެމީހުން އަބަދުވެސް ފާސިދު ޤިޔާސްތަކުން ޤިޔާސްކޮށް އެއަށް ބަހާސްވެ، އަދި ސަލަފް ޤިޔާސްތަކަށް އިންކާރުކުރުމެވެ. އަޝްޢަރީން މުޢުތަޒިލާ ފިލުސޫފު ކަލާމީ ކަންތައް ހިފެހެއްޓެވެ. އެއީ ޤިޔާސް ބާކުރުންނަށް އިންސާނުންކަމުގައި ވޭތީވެ އެބޭކަލުންގެ ރިސާލަތަށް ބަލައި އެއްބޮޑު ނުބައްލަވަން އެމީހުން ދަރިފަށް ގެނައެވެ! ދުނިޔަ الله تَعَالَىٰ ފުރުޤާނުގައި އެއްބަޔަކު ވުރެ ދިނަމައިބަންބައިގައި އެމީހުންގެ އެފާސިދު ޤިޔާސް ބާޠިލުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެއީ އެއިލާހުގެ މިބަސްފުޅުގައި ވާފަދައިންނެވެ.

﴿ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴾ الإسراء:95

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ބިމުގައި ހިނގަވައި، ދިރިއުޅުއްވަނީ މަލާއިކަތުން ކަމުގައިވީނަމަ، އެބޭކަލުންގެ ގާތަށް ރަސޫލަކު ކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުން މަލާއިކަތަކު ބާވައިލައްވާނެމުއެވެ."

ފަހެ ހިކުމަތާއި އަދި ވާޤިޢު (ޢަމަލީގޮތުގައި ހިނގާކަންތައް) ތާޢީދުކުރަނީ، އިންސާނުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވާ ރަސޫލަކީ އެމީހުންގެ ޖިންސުގެ ބަޝަރަކަށް ހިމެނޭ ބޭކަލަކުކަމުގައިވުމެވެ. އެއީ އެމީހުން އެބޭކަލުންގެ ބަސް ވިސްނި، އަދި އެބޭކަލުންގެ ރިސާލަތު ދެނެގަތުމަށެވެ. އަދި ކިޔުއްވައި، އިންސާނުންގެ ނަސްލުން ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމަކީ الله تَعَالَىٰ ގެ ރަޙްމަތެކެވެ. އެހެނީ ރަސޫލުކަމުގައިވެސް ފޮނުއްވީ މަލާއިކަތް ބޭކަލަކުނަމަ، އެމީހުންނަށް އެބޭކަލުންގެ އަރިހުން ނަގައިގަތުން އަދި އެބޭކަލަކަށް ތަބާވުން ދަތިވާނެއެވެ. ފަހެ الله އަށް ޙަމްދު ޝުކުރެވެ. އެއީ

﴿..مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ..﴾ آل عمران:164

މާނައީ: "މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް الله ރަޙުމަތްލެއްވީއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. (އެއީ އެމީހުންގެ ތެރެއިން، ހަމަ އެމީހުންގެ ތެރެއިން ރަސޫލަކު ފޮނުއްވި ހިނދުގައެވެ.."

މިއާޔަތުގައި ޖާހިލުން އެއަށް އިންކާރުކުރާ ބަޝަރީ ފިޠުރަތަކީ އިންސާނުންނަށް ފޮނުއްވާ ރަސޫލު އިންސާނުންގެ ޖިންސިއްޔާ ބޭކަލެއްކަމުގައިވުމެވެ، އަދި މަލާއިކަތުންގެ ރަސޫލު މަލާއިކަތުންގެ ޖިންސިއްޔާ ބޭކަލެއްކަމުގައިވުމެވެ. އަދި ޖިންނިންގެ ފިޠުރަތާ އެގޮތް އިދިކޮޅު ފަދައިންނެވެ.

އިބްނުލް ޤައްޔިމް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

(وَكُلُّ بِدْعَةٍ وَمَقَالَةٍ فَاسِدَةٍ فِي أَدْيَانِ الرُّسُلِ فَأَصْلُهَا مِنْ الْقِيَاسِ الْفَاسِدِ...وَمَا فَسَدَ مَا فَسَدَ مِنْ أَمْرِ الْعَالَمِ وَخَرَبَ مَا خَرَبَ مِنْهُ إِلَّا بِالْقِيَاسِ الْفَاسِدِ... فَأَصْلُ شَرِّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ جَمِيعُهُ مِنْ هَذَا الْقِيَاسِ الْفَاسِدِ) (إعلام الموقعين:7/2)

މާނައީ: "އަދި ރަސޫލުންގެ ދީންތަކުގައި ފާޅުވި ކޮންމެ ބިދުޢައަކާއި ކޮންމެ ފާސިދު ބަހެއްގެ އަސްލަކީ އަދިއެ ފާސިދު ޤިޔާސްކުރުމެވެ ...އަދި ދުނިޔޭގައި ފަސާދަވި ކަމެއް ފަސާދަވީ، އަދި ހަރާބުވި ކަމެއް ހަރާބުވީ، ފާސިދު ޤިޔާސް ނޫން ކަމަކުން ނޫނެވެ... ފަހެ ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ ހުރިހާ ނުބައިކަމެއްގެ އަސްލަކީ އަދިއެ މިފާސިދު ޤިޔާސްކުރުމެވެ."

ކުރިން ދިޔަ މައްސަލައާއި މިމައްސަލަ ޖަމާކުރާ ބަހަކީ: އުމީދުކުރަން (ޝިރުކުގައި)
ޖަމީއާއި ޝާރިޢު ފަހުމްވުމަށްޓަކައެވެ.(10)

ޤުރުއާން މައްސަލަ:

އިހުދުވެރިންނާއި ނަޞާރާއިން ގެނު ދުވަހުވުމަށްކުރެވެ. (ގަބޫލުކުރަމާވެރިކަމެވެ.)
އެއީ اللّٰه ގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ގޮތުގައިންނެވެ.

﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ... ﴾ النساء: 171

މާނައީ: "އޭ ފޮތުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ދީނާއިމެދު ތިޔަބައިމީހުން ހައްދުފަހަނަޅައި ނުދާށެވެ! އަދި اللّٰه އާމެދު ޙައްޤު ބަސް ފިޔަވައި، ތިޔަބައިމީހުން ނުބުނާށެވެ!"

---

(10) ޝިރުކަކީ: ފަރުދިޔާކަމުގެ ބުނާލެއް އަނިޔާވެރިކަމުގެ ބުނާލައި ޢަމަލުތަކުގައިވާ ޖަމީޢު (އެބަހީ: ގޮތުގައިވާ އެއްޗެއްގެ) ސަބަބުން ފަރުދިޔާކަމް އަނިޔާވެރިކަމުގެ ބުނާލައި ގޮތްގޮތެވެ.
ފަހެ ޝިރުކުގެ މިބުނުންތަކުގެ ތެރެއިން ބުރަވެސް ފުރަތަމަ ގެއްލިއްޖެއްޔާ، އެޝިރުކު ވާހަ ހާމަކުރު ޝިރުކުކަނެވެ. މުޝްރިކުން މިތަނުގައި ގެންނަވާފައި އުވަނީ ސަބަބަކީ ޝިރުކާއި ހާމަކުރު ޝިރުކާއި ތަޢުޒީމް ފަރަދުކުރަން ތަފާތުކުރަން ނުކުރުމުގެ ސަބަބިއ އެގޮ މައްސަލަ ސަބަބަކީ ޝިރުކު ބިނާވާ ޖަމީޢު ފަހުމްވުން ކަމުގައެވެ. އަދި ހަމައެކަނިން އެއާއި އެކު ޝިރުކު ސަބަބަކީ ނުވާ ފަރުދު
(އެބަހީ: ވަކިކުރާ އެއް) ފަހުމްވުމެވެ. އެހެން އިބާދަތްކުރުން ދޫކޮށަ، ބުނާލެއްގެ އިއްތިފާޤް
(ސަބަބެއް) އުމީދުކުރަކަން ދަރަޖަތަކަށް ސަބަބުގެދޮރުގައި ފަހުމެއް ނުވެއެވެ. އެހެން
އަނިޔާވެރިކަމެއްގައިވާ އިއްތިފާޤް، ފަރުދު ކަލޭގައިވެސް ހިފެހެއްޓެން ޖަޢުވާގެންވެއެވެ. އަދި
އެހެން އެކަން ނުވެ، ފަރުދިޔާކަމުގައި އެއިއްތިފާޤް ނުވެއްޖެއްޔާ ޝިރުކު ބާޠިލުވާނެއެވެ.

ސާދަވަނަ މައްސަލަ:

އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ހުރިހާ މައްސަލައެއް ބިނާވެގެންވަނީ ޤާއިދާއެއްގެ މައްޗަށެވެ. އެއީ: ނަފީކުރުމާއި އިޘްބާތުކުރުމުގެ ޤާއިދާގެ މައްޗަށެވެ.(11) އެގޮތުން އެމީހުން ހަވާނަތްތުސަރާއި ހީތަކަށް ތަބާވެއެވެ. އަދި ރަސޫލް އެކަމަކާއިވެގެން ވަދެއިގެންނުވި ކަންތަކަށް ފުރަގަސްދެއްވިއެވެ.

ފަނަރަވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންނަށް ފަހުމް ނުވާކަމަށް ބުނެ، އެމީހުންނަށް ﷲ ދެއްވި ތަކެއްޗަށް ތަބަޢަވުމާއިދުރު އުޅުނުހެއްކަމެވެ. އެއީ އެމީހުން ބުނި ފަދައިންނެވެ:

﴿..قُلُوبُنَا غُلْفٌ..﴾ البقرة:88

މާނައީ: "...ތިމަންމެންގެ ހިތްތަކުވަނީ އުރައެއްލެވި ބަންދުވެފައެވެ.."

---

(11) އެބަހީ އެމީހުން، ﷲ ނަފީކުރައްވާފައިވާ ކަންތައް ޘާބިތުކުރެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ޘާބިތުކުރައްވާފައިވާ ކަންތައް ނަފީކުރެއެވެ. މިސާލަކަށް: ﷲ تَعَالَىٰ ޝަރީކު ނަފީކުރައްވާ، ތައުޙީދު ޘާބިތު ކުރެއްވިއެވެ. އެކަމަކު އެމީހުން އެކަން އިދިކޮޅަށް އަނބުރާލައި ތައުޙީދު ނަފީކޮށް، ޝަރީކު ޘާބިތުކުރިއެވެ. ހަމައެފަދައިން ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ބަޔާނުތަކާއި ޘާބިތުކުރައްވާ އަދި ބަޔާނުތަކާއި ނަފީކުރެއްވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމީހުން އަދިވެސް، ބަޔާނު ތަކާއި ނަފީކޮށް އަދި ބަޔާނުތަކާއި ޘާބިތުކުރިއެވެ.

﴿..يَا شُعَيْبُ مَا نَفْقَهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ..﴾ هود:91

މާނައީ: "..އޭ ޝުޢައިބުގެފާނެވެ! ތިޔަ ބުނާ އެއްޗެހީގެ ތެރެއިން ގިނައެއްޗެހި، ތިމަންމެންނަކަށް ނުވިސްނެއެވެ.."

ދެންފަހެ الله، އެމީހުންގެ އެބަސް ދޫކޮށްލެއްވިއެވެ. އަދި އެކަން އެހެންވުމުގެ ސަބަބެއްގެ ގޮތުގައި އެކަލާނގެ ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ، އެއީ އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ސިއްކަ ޖެހިގެންވާތީކަމުގައެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ސިއްކަޖެހުނީ އެމީހުން ކާފިރުވުމުގެ ސަބަބުންކަން ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

ސޯޅަވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންނަށް الله ދެއްވި ފޮތްތަކުގެ ބަދަލުގައި ސިޙުރުގެ ފޮތްތަކުގައި ހިފެހެއްޓުމެވެ. އެއީ الله تَعَالَى އެކަލާނގެ ފޮތުގައި ޛިކުރު ކުރައްވާފައިވާ ގޮތައިންނެވެ.

﴿..نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (101) وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ سُلَيْمَانَ..﴾ البقرة:101–102

މާނައީ: ”...ޙުކުމް ލިބުން މީހުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު، الله ގެ ޙުކުމް އެއުރެންގެ ޒަރަރަކުން އެއްޗެހިވިއެވެ. (އެއީ الله ބާވައިދެއްވި ޤަޟާއެއްކަމުން) އެއުރެން ނުލަރާނަސް ކަރަދައެވެ. އަދި ސުލައިމާނުގެފާނުގެ ފިރިކަލުގެ ޒަމާނުގައި ޝައިޠާނުން ކިޔަވައި އުޅުނު ތަކެއްޗަކަށް އެއުރެން ތަބާވިއެވެ..“

ސަޙާބަރަވުނަ ވައްސަތަ:

އޮޅުންގެ ބާބިލު ކަންތައްތައް ނަބިއްޔުންނަށް ނިސްބަތްކުރުމެވެ. އެއީ الله ގެ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿ .. وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ .. ﴾ البقرة:102

މާނައީ: ”...އަދި ސުލައިމާނުގެފާނު ކާފިރުވެވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ..“

އަދި އެކަލާނގެ މިބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا.. ﴾ آل عمران: 67

މާނައީ: ”ޔަހޫދީއެއް ކަމުގައިވެސް އަދި، ނަޞާރާއެއް ކަމުގައިވެސް އިބްރާހީމްގެފާނު ނުވެއެވެ...“

އަށާރަވަނަ މައްސަލާ:

އުމީރުން، (ބައްޔަތް އަދި ނަޞީޙަތްކުރުމުނަން) ނިސްބަތްވެގެންވުމުގައި ފުރިހަ އެކުލެވޭ. އުއި އުމީރުން ބިރުގަނޑުގެފާނަން ތަބާވުން ދޫކޮށްލާނަން ފަރުވާކަހާ ހާލު ބިރުގަނޑުގެފާނަން ނިސްބަތްވެގެންވުމުގެ.[12]

---

(12) އުއި މިއަދުގެ އާލު ސަލަފުންގެ ޢިލްމުވެރިން ފަރާތުންނެވެ. އުމީރުން ދަރުމަވެރިކަމުގައި ޝާހިދު މުޙައްމަދު ބޭނު ޢަބްދުލް ވައްހާބުއި އުކާބާގެފާނުގެ ކާފަރިންގެ ދަރުމަވަރު ތަބައަވާކަމުންވެ. (الله އުއްނަމު ބާކުރުންނަން ތަޙައްމަލުވަމާނިއްވެ) އުކަމުކާ އުއި އުމީރުން ޖާމިޢަން ކާފިރުންނާ ޙާލުގައްވެ! އަދި الله ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރާ ޙާލުގައްވެ! އަދި ކިޔައްވާ، އުމީރުން ސަލާމަތުން އުކުވެރި ތަޙައްމަލުވަރިން ކަމުގައި ނަގާ މުވާފަޤު ކުރައްވެ! އަދި މުޒާހިރުންނާއި ދީނާވަން ހަނދުމަފަ ކުރައްވެ! ފަހު އުމީރުންނަށް ތަފުސީލުންނާއި އައްފާހަ ބައްކުވެ. އުމީރުންވެސް ޙަޤީގާނަން ނިސްބަތްވީ ގަން، އަދި ޙުސައިންގެފާނު ދަރާ ތަބީވާކަމަން ދަރުވާކުރައްވެ. އުކަމުކާ އުއި އުމީރުން އުދުބާކަމުންގެ ތަރުއްސާދެވިގައި، އަދި އުދުބާކަމުން ކުރައްވި އަހުކަމުގައި، އަދި އުދުބާކަމުން ﷺ ގެ އަހުލުބައިތަށް ބަރުގައްވެ! އަދި ކިޔައްވާ، އުމީރުން ކަންތައްކުރަމުން ގެންދަނީ އުދުބާކަމުން އުކަމުގެ މަތިގައި ތިމްބެވި ކަންތައްވެ ހިނދުން ހިފާފަވެ.

ނަވާރަވަނަ މައްސަލަ:

ބައެއް ސޫފީންނަށް (ތަބައަވާކަމަށް) ނިސްބަތްވެގެންނަ ބަޔަކުގެ ޚިޔާލުތައް ހުންނަގޮތުން، އެމީހުން (ތަބައަވިލިޔުން ޤުތުބު) އެބޭފުޅުންނަށް އެއްޗެހި ކިޔުމެވެ. އެއީ ހަދީޘުން އިސާގެދާނަން އެއްޗެހި ކިޔާ ފަދައިންނެވެ. އަދި ހަދީޘުންނާއި ނަބަވީބަރާއިން މުޙައްމަދު ﷺ އަށް އެއްޗެހި ކިޔާ ފަދައިންނެވެ.[13]

---

(13) ޝަރީޢަތުގެ ޢަހްލުއިލްމުން އެއްސިފަވެގެން، އެމީހުން ބައްޓަން ތަބައަވެގެން އެވާ މީހުންނަށެވެ. ދުނި އެތަބައަވިލިޔުން ނުބައި ޢަމަލުކަން އަޅައިގެންފިނަމަ، އެމީހުން އެކަން ނިސްބަތްކުރި އެތަބައަވާވާ ފާޅުތަށެވެ. އެއީ، ތަބައަވުން ޤުތުބުގެން އެމީހުންނަށެވެ، އެމީހުން ދައްކަން ޤުއްޖަތްކަމުގައި އެކަން ހުށަހަޅައިދިނެވެ! މިއީ اللهގެ ނަބިއްޔާ ޢީސާ عليه السلام އާއި ދެނ ހަދީޘް ކަންތައް ކުރި ގޮތެވެ. އެއީ އެކަތާގެ ފާނަން ތަބައަވި ސަލީބީން ޤައްޔުމަގެން އެއްކިބާވެ، الله އަކީ ތިންއިލާހުންކުރި އެއްއިލާހުކަމަށް ނޫނީ މަސީޙުގެ ފާނަކީ الله ކަމަށް ނޫނީ الله ގެ ދަރިކަލުންކަމަށް ދައުވާކުރިހިނދު، ހަދީޘްން އެކަތާގެ ފާނުގެ ޙިސާބާތަން އެއްޗެހިކިޔެވެ. އަދި ހަމަ އެފަދައިން، އިސްލާމްދީނަން ނިސްބަތްވާކަމަށް ދައުވާކުރާ ބައެއް މީހުން، ޝީޢީންގެ ޖާހިލުންކަމުގެއިން ދަރަޖައިން ފަދަ ފިރުޢައުނުގެ މީހުން ކުރަމުން އަންނަ ބޮޑުމާއި، ހަޤީޤަތުގައި ތަވަކުލުމާއި، އަދި ހަރަކާތްކުރާ ބާރު އެއްޗެހި ހަދާ ހެދުން ފަދަ ކަންތައްގެ ސަބަބުން، އަހަރެމެންގެ ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ﷺ އާއި އެކަތާގެ ފާނުގެ ޙިސާބުގައި، ހަދީޘްންނާއި ނަބަވީބަރާއިން އެއްޗެހި ކިޔައެވެ.

ވިހިވަނަ މައްސަލަ:

ސިޙްރުވެރިންނާއި އެފަދަ މީހުން ގެންނަ މަޢާރިފުތަކާ (އާދަޔާ ހިލާފު ކަންތައްތަކާ)، ބާޠިލުންގެ ފަރާތުން ފެންނަ ކަރާމާތްތަކެއް ކަމަށް އެމީހުން ދަޢުވާކުރެއެވެ. އަދި އެކަންތައް ނަބިއްޔުންނަށް ނިސްބަތްކުރެއެވެ. އެއީ އެފަދަކަންތައްތައް (ކުރީން ސުލައިމާން عليه السلام އަށް އެމީހުން ނިސްބަތްކުރި ފަދައިންނެވެ.(14)

---

(14) ކަރާމާތަކީ މިންގަޑުގެ ބޭރުން ވާ ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ ޚާރިޤުލްޢާދާ ކަމެކެވެ. ފަހެ ޚާރިޤުލްޢާދާ ކަމަކީ ނަބިއްޔުންނަށް މުޢުޖިޒާތެއް ކަމުގައި ދެއްވާ ކަމެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް ނަބިއްޔުން ނޫންވީ އެހެން މީހުންނަށް އެކަހަލަ ކަމެއް މުޢުޖިޒާތެއް ކަމުގައި ނުވާނެއެވެ. އަދި ޢާދަ ޚާރިޤުލްޢާދާ ކަމެއް އެމީހުންގެ އަތުން ފާޅުވެއްޖެނަމަ އެއީ ކަރާމާތެއް ނުވަތަ ސިޙްރެއް ކަމުގައި ވެދާނެއެވެ. ފަހެ އެހެންނަމަ އެކަމަކީ ﷲ تعالى ގެ ވަލީއްކަމުގެ ބަޔާނެއް ނަމަ ބަލަން ޖެހެނީ އެކަލޭގެ ދީނަށް ކަމެވެ. އަދި އެކަމަކީ ފާޖިރު މުޝްރިކެއްގެ އަތުން ފެނުނު ކަމެއްނަމަ ޝައިޠާނުން ކުރާ ސިޙުރެއް ކަމެވެ. އެއީ ކަރާމާތެއް ނޫނެވެ. ސިޙުރު ހަދާ މީހުން ކަރާމާތެއް ނޫނެވެ. ސިޙްރުވެރިންގެ ޖިންނީ ކުރާކަމެއް ނޫނެވެ. (އިބްނު ތައިމިއްޔާގެ ކިތާބު ނުބުއްވާތު ބައްލަވާށެވެ. އިސްލާމް ޝައިޚުލް އިސްލާމް ޢަބްދުލް ވައްހާބްގެ ޝަރަޙަ ބަލާށެވެ.)

އަދި ސިޙްރުކުރުމުގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރާސާއިން، ސިޙްރުވެރިންގެ ސިޙްރުގެ ހަރަކާތް ކުރިމަތިވާ ކަމަކީ ފާސިދު ކަމެކެވެ. ޝައިޠާނުން މީހުން ފަސާދަކޮށް ވަސްވާސްދޭ ކަމެކެވެ. ދެރަކަމަށް މިކަހަލަ ކަމެއް މީހުންގެ ތެރެއިން ފެނުމަކީ ކިހާ ހިތާމައެއް! އަދި އެފަދަ ކަންތައް އެމީހުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގައި އެބަހުރި ނިކަން ބޮޑަށް ފެތުރިފައި ވާކަމީ ހިތާމަވެރި ކަމެކެވެ! އަދި ބައެއް ފަރާތްތަކުން ބުނާ ގޮތުގައި، އެއީ ﷲ ގެ ނަބިއްޔާ ސުލައިމާން عليه السلام އަށް ނިސްބަތްކުރެވޭ ކަމެކެވެ! އެއީ މަކަރާއި ހީލަތްތަކުގެ ސަބަބުން ފެތުރިފައިވާ ދޮގެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް ﷲ تعالى ވަނީ، އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ސުލައިމާން ސިޙްރުކުރެއްވުމާއި ދުރުކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގައި ވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿..وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ..﴾ البقرة:102

މާނައީ: "...އަދި ސުލައިމާންގެފާނު ކާފިރުވެވަޑައިގެން ނުވެއެވެ.."

އެއްވަނަ މައްސަލަ:

އެއީ ތުބުންފުމާއި، އަތްތިލަބަޑިޖަހާގެން އެމީހުން އަޅުކަންކުރުމެވެ.[15]

ދެވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުން، އެމީހުން ދީން މަޖަލެއްކަމުގައި އަދި ކުޅިވަރެއްކަމުގައި ހިފީއެވެ.

ތިންވަނަ މައްސަލަ:

ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުންވަނީ އެމީހުން ހެއްލުންތެރިކުރުވާފައެވެ. ފަހެ އެމީހުން ޤިޔާމަތުގައި، އެމީހުންނަށް الله (ސުބްޙާނަހޫ) ދޫކޮށްލައްވާނެއެވެ.

---

(15) الله تَعَالَى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ:

﴿ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴾

الأنفال:35

މާނައީ: "ގެފުޅުގެ އަރިހުގައި އެއުރެންކުރާ ނަމާދަކީ، ތުބުންފުމާއި، އަތްތިލަބަޑިޖެހުން ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވެ އުޅުނުކަމުގެ ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުން ޢަޛާބުގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ!"

މިއާޔަތުގައި އައި مُكَاءً ގެ މާނައަކީ ތުނބުންފުމެވެ. އަދި تَصْدِيَةً އަކީ އަތްތިލަބަޑި ޖެހުމެވެ. އަދި މިއާޔަތުގައި އައި ނަމާދުގެ މުރާދަކީ، ދުޢާކުރުމެވެ. ބުނޭ އެމީހުން ނަމާދުގެ ނަންދީގެން ކުރަމުން އަންނަ އެހެން ބަރަކާތްތަކެކެވެ. މިފަދަ ބިދުޢަތްތަކަކީ އަޅުކަމަކަށް ހަދަންވާ ކަންތަކެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެކަންތައްވެސް ޒިކުރުއްޔާގެ ތެރިއިސްނޫނު ޖެހުމެވެ. އަދި މިޒަމާނުގައި ސޫފީން، ތުނބުންފުމާއި އަތްތިލަބަޑި ޖެހުމާއި އެކަންކަމާއި ވަރަށްގާތްގޮތަކަށެވެ. އަދި އެމީހުން ދީނާގުޅޭކަމަށްބުނެ އެކަންތައްތައް ކުރަމުންދެއެވެ. އަދި އެމީހުން ތަބާވާ ކަންތަކެއްކަމުގައި ހަދައިގެން الله އަށް ޤުރުބަތްވުމަށް ހަދައިގެން ތަޤައްރުބު ވާނީއެވެ!

އެކަމުން ދަލީލުކޮށްދެނީ الله އެމީހުންނާއި މެދު ރުހިވޮޑިގެންވާކަމެވެ. އެއީ އެމީހުން ބުނެފައިވާފަދައިންނެވެ.

﴿..نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ﴾ سبأ:35

މާނައީ: "...މުދަލުގެ ގޮތުންނާއި، ދަރިންގެގޮތުން، ތިމަންމެން މާގިނައެވެ. އަދި ތިމަންމެންނަކީ ޢަޛާބު ދެވޭނެ ބަޔަކު ކަމުގައި ނުވަމުއެވެ."

ސައުވީސްވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންނަށް ވުރެ ކުރިން ދުނިޔަވިކަމުގެން ބައެއްގެން ތަބަޢުވުމުން، ކިބްރުވެރިކަމާއި ބޮޑާކަމާއި[16] އެއި އެމީހުން ބައްޓަން ވަނުން ދީނާއި ދުރަށްވެއެވެ. ދެން الله تَعَالَىٰ އެކަން ބަޔާންކުރައްވާ އާޔަތްތަކެއް ބާވައިލެއްވިއެވެ:

---

(16) މިއީ މިޒަމާނުގެ މީހުންނަށް، އިލްމީބާރުއެއްގެ ޒަރީޢާއި الله تَعَالَىٰ ދެއްކެވި ކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތަރައްޤީން ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ބައްޔަކަމެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން އެމީހުން ބައްޓަން ތަކައްބަރުވެ، މިގެ ދެއްވަކަށް ކުރިއްސުރެ ވުޖޫދުން އައިސްފައިވާ އިސްލާމީ ޒަމާނެއްގައި ގެއްލުވަން ފުރަގަސްދިނެވެ. އެކަމަކު އެއީ (ކާފިރުން) އެމީހުންގެ ބުދުތަކެއް އެކަމަށް (ޒިޔާރަތްކޮށް ޤާއިމުކުރުމަށް) ގޮވާލާ ހުސްކޮށްފައިވީނަމަވެސްދެއްފެވެ! އަދި އެމީހުން އާދަ ކުރިންވެސް އެޒިޔާރަތްގެ ވެރިންނަށް މާތްކޮށްދިނީ ތަސްވީރާ ބަހުއްޓެވުމަކީއެވެ! އަދި އެދަފްތަރުގެ ޒިޔާރަތްތައް (ޤާއިމުކުރުމުގެ) ތަސްދޫރަށް ވަނުމަށް މިސްކީނުން ގޮވާލާބައިން ކަމުގައިވިއެވެ! (މުޒާހަރާކަމަކާއި އެކުވެސް) އެކަމުން އެނގޭ ފަހުން އެމީހުން ދުރުކުރުމި ކަމަކީ ބޮޑާކަމާއި ކިބުރުވެރިކަމެވެ! އެއީ الله ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރުމުން ދުރާ މުޖާހިދުން، މުސްލިމުންގެ އިމާމުން (ޙިމާޔަތްކޮށް) ބައްދަލުކުރި އަދި އިސްލާމީ ދައުލަތުން ޤާއިމުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑުމެންގެ އެމީހުންނަށް ވުރެ ކުރިއާ ދިއުމުންނެވެ! އެފަދަ އިލްމީބާރުއެއް ކުރިމަތިވުމުން ސަލާމަތް ކުރެއްވާ ޙުއްޖަތް ދެއްވުމަށް އަދި ހަރުދުމުން الله ގެ ރަޙްމަތުން އެދެމުވެ!

﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ... ﴾ الأنعام:52

މާނައީ: "އަދި އެމީހުންގެ ވެރި ރައްބަށް ދުޢާކުރާ މީހުން ކަލޭގެފާނު ދުރުކޮށް ބޭރުކޮށް ނުލާށެވެ.."

ފަންސަވީސްވަނަ މައްސަލާ:

އެމީހުން އެއްޗެއްގެ ބާޠިލުކަން ހާމަކުރުމަށް ދަލީލެއްގެ ގޮތުގައި، އެކަމަކަށް އެމީހުންނަށްވުރެ ކުރީން ދެރަނިކަމެތި މީހުން ތަބަޢަވުން، ދަލީލަކަށެވެ. އަދި الله ގެ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿..لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ... ﴾ الأحقاف:11

މާނައީ: "..އެކަމަކީ އެއީ ހެޔޮކަމެއް ކަމުގައިވީނަމަ، ތިމަންމެންގެ މައްޗަކަށް އެމީހުން އެކަމަށް އިސްނަގައި ކުރިއަރައި ނުދިޔައީހެވެ..."

ސައްބީސްވަނަ މައްސަލާ:

الله ގެ ޢިލްމު އެމީހުންނަށް ވިސްނުމަކުން، އެނގިއެނގި މިބާ ރާގު އެކަލާނގެ ޢިލްމު ބަޔާންކުރުމެވެ.

ހަތާވީސްވަނަ މައްސަލާ:

ބާޠިލު ޢިލްމަށް ދިޔު އުފާވެރިވުމި، އަދި އެޢިލްމަށް الله އަށް ނިސްބަތްކުރުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ... ﴾ البقرة:79

މާނައީ: "ފަހެ، އެއުރެންގެ އަމިއްލަ އަތުން ފޮތްލިޔެ، ދެންއެއުރެންބުނެ، މިއީ الله ގެ ހަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި ފޮތް ބުނާ މީހުންނަށް ގެއްލުމާއި ހަލާކުވުން ބޮޑެވެ.."

އަށާވީސްވަނަ މައްސަލަ:

ޔަހޫދީގެ ތެރޭގައިން، އެމީހުންގެ ޢާލިމުންގެ ތެރޭގައިވާ އެއްޗެއް ދެކިލާ ބަޔަކުއް ނުގަނެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿..قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا.. ﴾ البقرة: 91

މާނައީ: "..އެމީހުން ބުނެއެވެ. އަހަރުމެން އީމާންވަނީ އަހަރުމެންގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު އެއްޗަކަށެވެ.."

ނަވާވީސްވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުން އެގޮތަށް ކަންބޮޑުކުރާ ބާރުވެގެންވެސް އެމީހުންގެ ޢަމަލުތައް ބުނަނީ ޚިލާފުގައިވެސް ނޫނީކަމެވެ. އެއީ الله تَعَالَى އެކަން ޗާޕަކަމަނދުމާ އަންގަވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿...قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

البقرة:91

މާނައީ: "...ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން މުއުމިނުން ކަމުގައިވީނަމަ، މީގެކުރީގައި ތިޔަބައިމީހުން اللَّه ގެ ނަބިއްޔުން ޤަތުލުކޮށް އުޅުނީ ކީއް، ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟"

ތިރީސްވަނަ މައްސަލަ:

އަދި މިއީ اللّٰه ގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިންވާ ޙަޤީޤަތެކެވެ. އެއީ އެމީހުން، އެކަތިގަނޑެކަން ވެގަތުމަށް اللّٰه އެމީހުންނަށް ކުރައްވާފައިވާ ވަޞިއްޔަތް ދޫކޮށްލާ، އަދި اللّٰه ނަބިއްކުރައްވާފައިވާ ބައިބައިވެގަތުމުގެ ފަހަރަން އަރާގަތީނިދާ، އެމީހުން ވެގެން ދިޔައީ (اللّٰه އަންގަވާފައިވާ ފަދައިން) ކޮންމެ ބަޔަކު އެބަޔަކުގެ ގޮތުގައިވާ ކަންތަކާއި ގުޅޭ ފަހުރުވެރިވެގެންވާ ބަޔަކަށެވެ.

ތިރީސް އެއްވަނަ މައްސަލަ:

މިއީވެސް اللّٰهގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިންވާ އެންމެ ބޮޑެތި ޙަޤީޤަތްތަކުވެސްވި ކަންތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ ކަމެކެވެ! އެއީ އެމީހުން އެދީނަކަން ނިސްބަތްވާ ދީނަން ޢަމަލުކުރުމުގައި އެންމެ ދަތި ތަރަޖަޢަން ދިޔުމެވެ. އަދި އެމީހުންނާއި އެމީހުންގެ ނަބިއްޔާއާއި ޖަމާޢަތާއި ދެމެދު އަޚާލާޤުތަކުގެ ކާފިރުންގެ ދީން ދެކެ އެމީހުން އިސްތިހާރަން ޖެއްސުވުމެވެ! އެއީ މޫސާ عليه السلام ގެ ދީނާއިގެން ނަބިއްޔާ ﷺ ވަޢުދުކުރުމުން އެމީހުން ކަންކުރި ގޮތައިންނެވެ. އެމީހުން (ނަބިއްޔާއަށް ފުރަގަސްދީ)، ޔަހޫދީންގެ އަހުލުވެރިންގެ ދީނުގެ ތެރޭގައި ހިތްހުރި ސިޔާސަތުގެ ޖޮއްސަކަން ތަބާވިއެވެ.

ތިރީސް ދުވަސަ މައްސަލަ:

އެމީހުން ތަޙްރީފުކުރާ ބަހަރުކުގެ ގޮތުގައި ބައްޓުވެއްޖެނަމަ، އެމީހުން ބައްޔަން ކާފިރުވެއެވެ. އެއީ الله تَعَالَى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފޮތަކައިންނެވެ.

﴿ وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴾ البقرة: **113**

މާނައީ: "ޔަހޫދީން ބުނޫއެވެ. ނަޞާރާއިން ތިބީ އެއްވެސް ކަމެއްގެ މައްޗަކު ނޫނެވެ. އަދި ނަޞާރާއިން ބުނޫއެވެ. ޔަހޫދީން ތިބީ އެއްވެސް ކަމެއްގެ މައްޗަކު ނޫނެވެ. (އެއުރެން އެހެން އެ ބުނަނީ) އެއުރެން ފޮތް (އެބަހީ: ތައުރާތާއި އިންޖީލު) ކިޔަވައިއުޅޭ ހާލުގައެވެ. ހަމައެފަދައިން، ނުދަންނަ މީހުން (އެބަހީ: ޖަހިލުންނާއި ކާފިރުން) ވެސް ބުނީ، އެއުރެންގެ ބަސްފަދައިންނެވެ. ފަހެ، އެއުރެން ޚިލާފުވެ އުޅުނު ކަންތައްތަކާމެދު ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެއުރެންގެ މެދުގައި الله ޙުކުމް ކުރައްވާނެއެވެ."

ތިރީސް ތިންވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންގެ ދީނުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭކަމަށް އެމީހުން އެއްބަސްވެ އިޤްރާރުވެފައިވާ ކަންތަކަކަށްވެސް އެމީހުން އިންކާރުކުރިކަމެވެ. އެއީ ގެނުގަން ބަހައްޓުމާއި މެދު އެމީހުން ކަންކުރިފަދައިންނެވެ.(17) ދެން الله تَعَالَىٰ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

---

(17) އެއީ ޔަހޫދީން ކަންކުރި ފަދައިންނެވެ. އެމީހުން ދަޢުވާކުރާ ގޮތުގައި އެމީހުން ތިބީ އިބްރާހީމް عليه السلام ގެ މިއްލަތުގެ މަތީގައެވެ. އެކަމަކު ހަމައެކަނި އެކު، އެމީހުން ކަޢުބާ އަޅި ޤިބުލައަށްއަޅައިކަމަށް އަދި ހައްޖަށް އަރުވާލުމަށް ކަމަށް އިޙްރާމްކުރުމާއި ޠަވާފުކުރުން ނުކުރަމެވެ. ހަމައެހެންމެ އެއީ ޒުރިއްޔަތުންނަށްވެސް މުޝްރިކުންނަށް ކަންތައްތަކުން ކުރިފަދައިންނެވެ. އެމީހުންވެސް އެމީހުންގެ ނަޞާރާއިން ނިސްބަތްކުރަނީ އިބްރާހީމް عليه السلام ގެ (މިއްލަތަށެވެ.) އަދި ހައްޖަށް އެކަކާގެ ފަހުން (ކުރެއްވި) އަދުކަންކުރާގެ ބޭރުގައި އަދުގެކަމުއެކަމަކުވެސް އިޤްރާރުވެއެވެ. އެހެންއެކަމަކު، އެމީހުން މުސްލިމުންނާއި އެކު އިސްލާމްދީނަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ކުފުރުވެއެވެ. އެކަމަކު އެމީހުން ދީނީ ދެކޮޅުހެދުމަކީ. އެއީ އެހެން މުސްލިމުންނާއި އެމީހުން ބަރާބަރުވަމުންދާ ގޮތެވެ. އަދިއަދަށް ދާންދެންވެސް ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިން ކަންކުރަމުން ގެންދަނީ އެގޮތަށެވެ. ފަހު ޒަމާނުގެ މުސްލިމުން ޢީސާގެ ސުންނަތާ ޚިލާފުވެ ތިބި ކަމަށް އިސްލާމް ދީން ކަމަށް ބުނާ އެއްޗެއް، އިސްލާމްދީނަށް ނިސްބަތްވާ ދީނެއް ކަމަށް ވަކިވަކިގޮތްގޮތަށް ފިޔަވަޅު އެޅިއްޖެ މީހުންގެ ވާހަކައެވެ! އަދި ކިއްސަ، އެމީހުން އެކަށީގެން އަދި އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލުތަކުގެ ބޭރަށް ހިފުނު ޝަރުޢީ (މަޝްވަރާކުރުން) ކަމުގައި ބުނާ އެކަށީގެން ދިޔައީކުރެވުނު! އަދި މުސްލިމުންކަމަށް އެމީހުންގެ ނަފްސުތައް، އެކަމަކު ޙާލަތުގައި ބަދަލުވީ (އިސްލާމުގެ ޙުކުމް ޙާލަތު) އިންކާރުކުރާ އަދި އަމަލުކުރާނެ އިލްމެއް ކިތަންމެ ހުރިނަމަވެސް ގާތްވެވޭ މީހުންގެ ވާހަކައެވެ! އަދި އަމިއްލައަށް ދިޔައީވެސް ޤާނޫނީ ނަބީ اللهގެ މަގުގައި ހަމަގާނޫނުން ޝަރީޢަތުގެ ނިޒާމަށް ބަދަލު އެމީހުން ޤަބޫލުކުރެވޭ! އަދި ހަމައެއްގޮތަށް، ނަގާދަން ފަރުވާތެރިވާ، އެކަމަކު އެމީހުން ދަވަ އަޅާއަށް އަދި ފިލާވައި ސިޔާސީކަމާއި ބަދަލުންކަމާ މީހުންގެ ވާހަކަ އަހަރެމެންނަށް ވަރަށް ގިނައިން އިވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް މީހުނާ ނަސޭހަތްތެރިވެދިނަމަ އެމީހުން ބުނެއެވެ. "މިއީ ހެއްދަވާފައިވާ ފަންނުކަމެވެ. الله މިޒަމާނަށް ފިޔަވަޅު ބަދަލުކުރެއްވިއޭ ބުނީ ކާކުހެއްދެވެ!؟" الله ގެ ބަރަކާތުން އެމީހުން ހަރަކާތްތެރިވެގެން އުޅެއެވެ.

﴿ وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ... ﴾

البقرة:130

މާނައީ: "އެމީހެއްގެ ނަފްސު އިހާނެތިކޮށް މޮޔަކޮށްލައިފި މީހަކު މެނުވީ، އިބްރާހީމްގެފާނުގެ މިއްލަތަށް ނުރުހުންވާ، އެ މިއްލަތުން ދުރުވެގަންނާނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟.."

ތިރީސް ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

ކޮންމެ ޖަމާޢަތެއްވެސް ގޮވަނީ ކާމިޔާބުވެ ނަޖާވެގެންނާ ބަޔަކީ އެމީހުންކަމަށެވެ.

ދެން الله تَعَالَىٰ އެމީހުންގެ ބަސް ދޮގުކުރައްވާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿...هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ البقرة:111

މާނައީ: "...ތިޔަބައިމީހުން، ތެދުބުނާ ބަޔަކު ކަމުގައިވާނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން (އެކަމަށް) ދަލީލުގެންނާށެވެ!"

ދެން އެއަށްފަހު އެކަލާނގެ ރަނގަޅު ގޮތް ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

﴿ بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴾ البقرة:112

މާނައީ: "އެހެންނަކުންނޫނެވެ! ހެޔޮކޮށް ކަންތައްކުރާ މިހާލު ކަމުގައިވާ ހާލު، އެމީހެއްގެ މޫނު الله އަށް ކިޔަމަންކޮށްފި މިހާކަން، ފަހެ، އޭނާގެ ފުރިހަމަކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައި އޭނާގެ ދަރުމަ ހުރެއެވެ. އަދި އެއުރެންގެ މައްޗަކަށް (އެއްވެސް) ބިރެއްނުވެއެވެ. އަދި އެއުރެންނަށް ހިތާމަކުރާނެ ބަޔަކުވެސް ނުވާނެއެވެ."

ތިރީސް ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

ޢައުރަ ކަޝްފުކޮށްގެން (އެއީ އަޅުކަމެއްގެ ގޮތުގައި ބަރަހިގެން) އަޅުކަންކުރުމެވެ.[18]

އެއީ އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

---

(18) އިބްނު ކަޘީރު އެކަލޭގެފާނުގެ ތަފްސީރުގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

(قَالَ مُجَاهِدٌ: كَانَ الْمُشْرِكُونَ يَطُوفُونَ بِالْبَيْتِ عُرَاةً، يَقُولُونَ: نَطُوفُ كَمَا وَلَدَتْنَا أُمَّهَاتُنَا. فَتَضَعُ الْمَرْأَةُ عَلَى فَرْجِهَا النِّسْعَةَ، أَوِ الشَّيْءَ وَتَقُولُ الْيَوْمَ يبدُو بعضُه أَوْ كُلُّهُ وَمَا بَدا مِنْهُ فَلَا أحلّهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تعَالَى وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا الْآيَةَ.)

މާނައީ: ((މުޖާހިދު ވިދާޅުވިއެވެ: "މުޝްރިކުން ގެފުޅުގެ ވަށައިގެން ޠަވާފުކުރަން ބަރަހަނާކުރާ ކަމުގައި ވެއެވެ. އެމީހުން ބުނެއެވެ: "އަހަރުމެން ބަރަހަނާކުރާނީ، އަހަރުމެންގެ މަންމައިން އަހަރުމެން ދުނިޔެއަށް އުފަންކުރި ގޮތަށެވެ." ދެން އަންހެނާ އޭނާގެ ފަރުޖުގައި ޓީކަތެއް ނުވަތަ އެއްޗެއް އަޅައިފައިވާނެއެވެ. "މިއަދު އޭގެއިން ބައެއް ނުވަތަ އެއްކޮށް ފެނިދާނެއެވެ. އަދި އޭގެއިން ފެނުނުހާވަރެއް އަހަރެން ޙަލާލު ނުކުރަމެވެ." ދެން الله تَعَالَىٰ މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ. ﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا...﴾ الأعراف: 28 މާނައީ: "އެއުރެން ފާޙިޝް ކަމެއް ކޮށްފިނަމަ، ބުނެތެވެ. ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިންވެސް އެކަން ކުރަމުންދިޔަކަން ތިމަންމެން ދުށީމުއެވެ. އަދި އެކަމަށް الله ވެސް، ތިމަންމެންނަށް އަމުރު ކުރައްވާފައެވެ..")))

ދެން، الله تَعَالَىٰ އެވަނީ ޢައުރަ ކަޝްފުކުރުމަށް ފާޙިޝް ޢަމަލެއްގެ ނަމުން ނަންދެއްވާފައެވެ. އެހެންކަމުން، ޢަޤްލުވެރި ފިކުރުގެ މީހުން ޝަރީޢަތުން ޖަހަނީ ކުރިއަށްޓަކައި، ބަސީރަތެއް އަދި ޣައިރަތެއް ކަމެއްނުވަނީތޯ! (الله އެމީހުން ނިކަމެތިކުރައްވާ، އަދި އެމީހުން ހަލާކުކުރައްވާށި) ކުރަނީކަން ފިކުރުނުކުރާ ދެއްވާށި) އެކަމަކު ހުރިހާ ނަސޭހަތްތަކުގެ ނިހާޔަތެއް، އަދި ހަމައެކަނި ބޭނުންވާ ކާފިރުން ބޮޑުކަމުގައި ދާއިރާ އަނެއްކާވެސް ވަކިކޮށްދިނުމަށް ފަހަރުގައި ގޮތްތެރިކުރައްވާށި. އަދި އަހަރުމެންގެ މުސްލިމުން އަހަރުމެންގެ ނަޞޭހަތުގެ ސުންނަތް ވެސް އެކަމަށް ހިފެހެއްޓެވެ.

﴿ وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَــةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا... ﴾ الأعراف: 28

މާނައީ: "އެއުރެން ފާޙިޝް ކަމެއް ކޮށްފިނަމަ، ބުނެއެވެ. ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިންވެސް އެކަން ކުރުންމަތީވަނިކޮށް ތިމަންމެން ދުށީމުއެވެ. އަދި އެކަމަށް الله ވަނީ، ތިމަންމެންނަށް އަމުރު ކުރައްވާފައެވެ.."

ތިރީސް ހަވަނަ މައްސަލަ:

ހަލާލުކަންތައް ހަރާމްކޮށްގެން އެމީހުން އަޅުކަންކުރެއެވެ. އެއީ ޝިރުކު ކޮށްގެން އެމީހުން އަޅުކަންކުރާ ފަދައިންނެވެ.

ތިރީސް ހަތްވަނަ މައްސަލަ:

ހިބުރުން (އިލްމުވެރިންނާއި) ރާހިބުން (އަޅުވެރިން)، الله ފިޔަވައި ރައްބުންތަކެއް ކަމުގައި ހަދައިގެން އަޅުކަންކުރުމެވެ.

ތިރީސް އަށްވަނަ މައްސަލަ:

(اللّٰه تَعَالَىٰ ގެ) ސިފަފުޅުތަކަށް އިންކާރުކުރުމެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿...وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾

فصلت:22

މާނައީ: "...އެހެންނެއްކަމަކު ތިޔަބައިމީހުން ހިތީ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ގިނަ ކަންތައްތަކެއް اللّٰه ދެނެވޮޑިގެން ނުވާނެ ކަމަށެވެ."

ތިރީސް ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

(اللّٰه تَعَالَىٰ ގެ) އިސްމުފުޅުތަކަށް (ނަންފުޅުތަކަށް) އިންކާރުކުރުމެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿...وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ...﴾ الرعد:30

މާނައީ: "...(ނަމަވެސް) އެއުރެން ރަޙްމާނުވަންތަ ރަސްކަލާނގެއަށް ކާފިރުވެތެވެ.."

ސާޅީސްވަނަ މައްސަލަ:

ތަޢުޠީލު (އިންކާރު) ކުރުމެވެ. އެއީ ފިރުޢައުނުގެ ދީނު ބިނާވެގެންވެ.[19]

---

(19) ތަޢުޠީލުކުރުމަކީ: ދުނިޔެ އުފެއްދެވި ފަރާތެއްވާކަން އިންކާރުކުރުމެވެ. އެއީ ފިރުޢައުނު ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ބުނިފަދައިންނެވެ :

﴿...مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي.. ﴾ القصص:38

މާނައީ: "..އަހުރެން ފިޔަވައި އެހެން އިލާހަކު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވާކަމެއް އަހުރެންނަކަށް އެނގިފައެއް ނުވެއެވެ..."

އަދި ހަމައެފަދައިން ފިރުޢައުނުގެ އާލުންނާއި ބޭނީ އެފަދަ އާޔަތްތަކުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

އިބްނުލް ޤައްޔިމް މަދާރިޖުއްސާލިކީނުގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

(..وَالتَّعْطِيلُ شَرٌّ مِنَ الشِّرْكِ..) مدارج السالكين: 2/ 378

މާނައީ: "...އަދި ތަޢުޠީލުކުރުމަކީ ޝިރުކަށްވުރެ ނުބައިވެގެންވެއެވެ.."

މިފަދަ ޤާނޫނުތަކުންނަށް ފުރިހަމައި ނުވާ އެއްވެސް ޤަވާނީނެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ ހަރަކާތްތަކުގެ މިޢާލަމުގައި މިވަނީ ދީން ފަރުވާ ނުކުރާ ކާފިރުންގެ ޝުޢޫރަށް ފާޅުވެފައިވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ތަޢުޠީލުކުރުމަކީ އަދި ތަޢުޠީލުކުރުމުގެ އަޞްލަކީ މިދުނިޔެއަށް އަމަލުކުރުމެވެ. އަދި އެފަދަ މީހުން، އިސްލާމީ ތަޢުލީމުތަކާ ޚިލާފަށް ތަޢުލީމުދިނުމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އުފެއްދުމުގެ ސަބަބުތަކާއި ޢަވާމުންނަށް ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމްތައް، ދީނާއި ދުނިޔެ ދޫކޮށް ދެކޮން ގޮތަކަށް ތުރުކުރައްވާ ދެއްވާ ދަރުމަ ބޭނުންކޮށްދެވެ. އަދި الله ވުޖޫދުވެވޮޑިގެންވާ ކަމަށް އިންކާރުކުރުމަށް، މުސްލިމުން ދަރިން ހައްދާ އުޅަމުން ހިތްވަރުދީ ފުރިހަމަކޮށްދެއެވެ. އެއީ މުސްލިމުންގެ ކަންތަކާއި ޙަޤީޤަތްތަކުންނާއި ވަޙީއްދުގެ އަސްލުތަކުގެ އަޤީދާ އަދި ފުރިހަމަ ހިސާބުގައެވެ! الله އެމީހުންގެ ފިތުނަތަކުން ދުރުކުރައްވާށި!

ސާޅީސް އެއްވަނަ މައްސަލަ:

اللّٰه ﷻ އަށް އުނިކަންތައް ނިސްބަތްކުރުން. އެއީ އެކަލާނގެއަށް ދަރިކަލުންވާކަމަށް، އަދި އެއިލާހަށް ބައްޕާކަމަށް އަދި ވަރުބަލިވުން ފަދަ ކަންތައް ނިސްބަތްކުރުން. މިކަންތައް އެއިލާހަށް އެމީހުން ނިސްބަތްކުރީ އެމީހުންގެ ޢާލިމުން (ޔަހޫދީން) އޭގެ ބައެއް ސިފަތަކުން ދުރުކޮށް ޖެހިލުމު ކުޑާ ބާރުގަދައެވެ.[20]

---

(20) އެއީ ނަޞާރާއިން ބުނިފަދައިންނެވެ: ﴿..الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ..﴾ التوبة:30 މާނައީ: "އަލްމަސީޙުއީ (ޢީސާގެފާނު) اللّٰه ގެ ދަރިކަލުންނެވެ.." އެމީހުން މިހެން ބުނީ އެމީހުންގެ ޢާލިމުން (ޔަހޫދީން)، ކައިވެނިކުރުމުންނާއި އެމީހުންނަށް ދަރިން އުފަންވުމުން ދުރުކުރާ ބާރުގަދައެވެ! އަދި ޔަހޫދީން ބުނި ފަދައިންނެވެ. ﴿..إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ..﴾ آل عمران:185 މާނައީ: " اللّٰه އީ ފަޤީރުވެރިއެކެވެ، އަދި ތިމަންމެންނީ މުއްސަނދިންނެވެ.." އަދި އެމީހުން ދަރުވާކުރާގޮތުގައި، اللّٰه تَعَالَىٰ އުޑުތަކާއި ބިން ހައްދަވައިނިމެވުމުން ހޮނިހިރު ދުވަހު އަރާމުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެގޮތަށް ދުރުހެލިކަމުގެ ހުކުރު ދުވަހު ޙަރާމުކޮށް، އަދި ހިނދުކޮޅު ދުވަހުގައި އެކަލާނގެ އަރާމުކުރެއްވީއެވެ! ދެން اللّٰه تَعَالَىٰ މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ. ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ﴾ ق:38 މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުތަކާއި، ބިމާއި، އޭގެދެމެދުގައިވާ ތަކެތި ހަ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހެއްދެވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ވަރުބަލިކަމެއް ލިބިވަޑައިނުގަތެވެ." ދެން ޢަރަބިންގެ މުޝްރިކުންނެވެ. ފަހެ، އެމީހުން اللّٰه އަށް އަންހެންދަރިން ވާކަމަށް ނިސްބަތްކުރިއެވެ. ﴿وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ..﴾ النحل: 57 މާނައީ: "އަދި اللّٰه އަށް އަންހެންދަރިން ވާކަމަށް، އެއުރެން ހަދައެވެ.." ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ النحل: 58 މާނައީ: "އަދި އެއިން މީހަކަށް، އަންހެންދަރިއެއް ލިބިއްޖެކަމުގެ ހަބަރު ދެވިއްޖެނަމަ، އެމީހެއްގެ މޫނު ކަޅުކުރިގެންދެއެވެ. އޭނާއަށް ހިތާމަ ލިބިގެންވާ ބާރުގަދައެވެ." އެމީހުން އެބުނާ ބުނުމުން، اللّٰه ހުސްޖާގަ ފޮތިޖެހިގެންވެއެވެ. އަދި ބޮޑެތިގެންވާ މަތިވެރިވުމަކުން، އެކަލާނގެ މަތިވެރިވެގެންވެއެވެ!

ސާޅީސް ދެވަނަ މައްސަލަ:

(الله تعالى ގެ) މިލްކުވެރިކަމުގައި ޝިރުކު ކުރުމެވެ. އެއީ މަޖޫސީން[21] ބުނި ފަދައިންނެވެ.

[21] މަޖޫސީންނަކީ، ފާރިސްކަރައިގައިވާ އުއްމަތެކެވެ. އެމީހުންނީ އަލިފާނަށް އަޅުކަންކުރާ ބައެކެވެ. އެމީހުންނަށް ހާއްޞަ ޝަރީޢަތެއްވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ބައިބައިވެފައިވާ ފިރުޤަތަކެކެވެ. އެމީހުންގެ ތެރެއިން ނަބީކަމަށް ދައުވާކުރި، އިބްރާހީމަށް ޒޯތު 'މަޒްދަކު'އަށް ނިސްބަތްވާ ބައެއްވެއެވެ. އެމީހުންނަކީ ޔަހޫދީ މަޖޫސީއްޔާއިންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ މަޒްހަބަކީ، މީސްމީހުންނަށް އެކަކު އަނެކަކުގެ އަނބިންނާއި މުދަލުގައި ބައިވެރިވެގެންނެވެ. އެއީ މީސްމީހުން ވައާއި ފެނުގައި ބައިވެރިވެގެންވާ ފަދައިންނެވެ. ފަހު މިއީ މިޒަމާނުގެ ކޮމިއުނިސްޓުން ބުނާކަމު އިޝްތިރާކިއްޔަތު ހަމަ އެއްކަށްޗެކެވެ! އެމީހުންނާއި މިމީހުން މީސްމީހުންގެ އަމިއްލަ ފަރުދުންނަށް ލިބިފައިވާ މިލްކުވެރިކަން ބާތިލުކޮށް، ދައުލަތަށް އެންމެން މިލްކުވެރިކަމުގައި ބައިވެރިވާކަމަށް ދެކެއެވެ.

އެހެންކަމުން އިސްލާމްދީނުގައި މީސްމީހުންނަށް ފުރުޞަތުދީފައި އަމިއްލަ މިލްކުވެރިކަމާ ކަމަށް ހުއްދަކޮށްދީފައެވެ. ދީނުގެ އަހުލުވެރިން މިކަމަށް އިއްތިފާޤުވެގެންވެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ވަހީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ: ﴿...فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ..﴾ البقرة:279 މާނައީ: "..ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައުސުލްމާލުތައް ހުރީ ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށެވެ.." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަހީކުރައްވައިފައިވެއެވެ: ﴿..لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا..﴾ النساء:32 މާނައީ: "ފިރިހެނުންނަށްވެސް، އެއުރެން ހޯދި ކަސްބުގެ ނަޞީބު އެއުރެންނަށް ވެއެވެ." އަދި އިލާހީ ބަސްފުޅާއި މުސްލިމު ރިވާކުރެއްވި ނަބިއްޔާގެ ހަދީޘްތަކުގައިވެއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ: «إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ..» مسلم: 2/ 886 މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ލޭއާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ މުދަލަކީ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހަރާމްވެގެންވެއެވެ.." އަދިވެސް އެކަލޭގެފާނު ﷺ ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ: «..إِنَّهُ لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِئٍ إِلَّا بِطِيبِ نَفْسٍ مِنْهُ..» رواه أحمد: 34/ 299 މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އެއްވެސް މީހެއްގެ މުދާ އޭނާގެ ހިތްހަމަޖެހުން ނެތި ހުއްދަވެގެން ނުވެއެވެ."

ސާޅީސް ތިންވަނަ މައްސަލާ:

ޤަދަރަށް އިންކާރުކުރުމެވެ.

ސާޅީސް ހަތަރުވަނަ މައްސަލާ:

الله ގެ މައްޗަށް ޙުއްޖަތެއް ކަމުގައި އެކަކަން (ޤަދަރު) ބޭނުންކުރުމެވެ.

ސާޅީސް ފަސްވަނަ މައްސަލާ:

(اللهގެ ޤަދަރު) ގެ ހިފައިގެން އުނަގާނެގޭ ޝަރުޢުއާއި ތަޢާރުޟުވެ ހިޖާބުވެގަތުމެވެ.

ސާޅީސް ހަވަނަ މައްސަލާ:

ޒަމާނަށް އައްޗެހިކިޔުމެވެ. އެއީ އެމީހުން ބުނިފަދައިންނެވެ:

﴿...وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ...﴾ الجاثية: **24**

މާނައީ: "...އަދި ޒަމާން ފިޔަވީ ތިމަންމެން ހަލާކެއް ނުކުރެއެވެ."

ސާޅީސް ހަތްވަނަ މައްސަލާ:

اللهގެ ނިޢުމަތްތައް އެހެންފަރާތްތަކަކަށް ނިސްބަތްކުރުމެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ﴾

النحل: **83**

މާނައީ: "އެމީހުން الله ގެ ނިޢުމަތް ދަންނަތެވެ. ދެން އެމީހުން އެއަށް އިންކާރު ކުރެތެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގިނަމީހުންނީ، ކާފިރުންނެވެ."

ސާޅީސް އަށްވަނަ މައްސަލަ:

اللهގެ އާޔަތްތަކަށް ކާފިރުވުމެވެ.

ސާޅީސް ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

اللهގެ އާޔަތްތަކުން ބަޔަކަށް އިންކާރުކުރުމެވެ.

ފަންސާސްވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުން ބުނާ ބަހެވެ.

﴿..مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ..﴾ الأنعام: 91

މާނައީ: "...އާދަމުގެދަރިކަލަކަށް اللهُ އެއްވެސް އެއްޗެއް ބާވައި ނުލައްވައެވެ.."

ފަންސާސް އެއްވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުން ފުރުއާނާއި މެދު ބުނާ ބަހެވެ.

﴿ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴾ المدثر: 25

މާނައީ: "އާދަމުގެ ދަރިންގެ ބަސްކަމުގައި ވެއްޖެ މިފުރުއާން ނުވެއެވެ.."

ފަންސާސް ދެވަނަ މައްސަލަ:

الله تَعَالَىގެ ހިކުމަތްފުޅަށް ޢައިބުކިޔާ އެއްޗެހިކިޔުމުގެ.

ފަންސާސް ތިންވަނަ މައްސަލަ:

ރަސޫލުން ގެންނެވި ކަންތައް ރައްދުކުރަން އުޅުނުން، ޔަހޫދީންނާ ރޯމަކައިއާއި އަދި ވަންހަނާވެހުންނާ ރޯމަކައި ހިފާމައި މަކަރުހެދުމެވެ. އެއީ الله ގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައި ވާފަދައިންނެވެ.

﴿ وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ... ﴾ آل عمران: **54**

މާނައީ: "އެމީހުން (އެބަހީ: ކާފިރުވި މީހުން) މަކަރުވެރި ނުބައި ރޭވުންތައް ރޭވިއެވެ. އަދި الله، (އެމީހުންގެ ރޭވުންތައް ބާޠިލުކުރައްވައި، އެމީހުންނަށް ކާމިޔާބުނުވާގޮތަށް ތަދުބީރުކުރައްވާ) މަކަރު ހެއްދެވިއެވެ.."

އަދިވެސް އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ.

﴿ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوا آخِرَهُ... ﴾ آل عمران: **72**

މާނައީ: "ފޮތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން ބައަކު (އެމީހުންގެ އަނެއްބައަކާ ދިމާލަށް) ބުންޏެވެ. އީމާންވި މީހުންނަށް ބާވައިލެއްވި އެއްޗަކަށް (އެބަހީ: ކީރިތި ޤުރުއާނަށް) ދުވާލުގެ ފެށިކޮޅުގައި ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވާށެވެ! ދެން، އެދުވަހުގެ ފަހުކޮޅުގައި ތިޔަބައިމީހުން (އެއަށް) ކާފިރުވާށެވެ!..."

ފަންސާސް ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

ޙައްޤު ރައްދުކޮށް ދޮގުވެ ހުދުމަން ވާސިލުވުމަށްޓަކައި، ޙައްޤަށް އިދިކޮޅުވުމެވެ. އެއީ الله تَعَالَىٰ ގެ އިސްވެދިޔަ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

ފަންސާސް ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

މަޛްހަބަން ތަޢައްޞުބުވުމެވެ. އެއީ އުނގެނުމުގައި الله ގެ ބަސްފުޅު އައިސްފައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿ وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ... ﴾ آل عمران: 73

މާނައީ: "އަދި، (އެމީހުން ބުނިއެވެ.) ތިޔަބައިމީހުންގެ ދީނަށް ތަބާވި މީހަކަށް ނޫނީ، ތިޔަބައިމީހުން އީމާން ނުވާށެވެ!..."

ފަންސާސް ހަވަނަ މައްސަލަ:

އިސްލާމްދީނަށް ތަބާވުމަކީ ޝިރުކެއްކަމަށް ނަންދިނުމެވެ. އެއީ الله تَعَالَىٰ އެކަލާނގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައި އެކަން ދިކުރު ކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿ مَا كَانَ لِبَشَـرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّـاسِ كُونُوا عِبَـادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُـونَ (79) وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِـذُوا الْمَلَائِكَـةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ آل عمران: **79–80**

މާނައީ: "الله ބަޝަރަކަށް ފޮތާއި، ޙިކުމަތާއި، ނަބީކަން ދެއްވީމާ، ދެން، الله ފިޔަވައި ތިމަންނާއަށް އަޅުކަން ކުރާމީހުން ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުންވާށޭ މީސްތަކުންނަށް ބުނުމަކީ، (އެކަންތެއްތެއް ދުވެން) އެއްވެސް އިންސާނަކަށް އެކަށީގެންވާ ކަމެއްނޫނެވެ. އެހެނެއްކަމަކު (އެމީހަކު ބުނާނީ) ތިޔަބައިމީހުން ފޮތް އުނގަންނައިދޭ ތަކެތީގެ ސަބަބުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުން އުނގެނި ދަރުސްކޮށް އުޅުން ތަކެތީގެ ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުން ރައްބާނީންނަށް (އެބަހީ: ދީންވެރި އިލްމުވެރިންނަށް) ވާށެވެ. އަދި، މަލާއިކަތުންނާއި، ނަބިއްޔުންނީ، އިލާހުން ކަމުގައި ހަދައިގެން އުޅުމަކަށް އެމީހާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވާނެ ނޫނެވެ. ތިޔަބައިމީހުން މުސްލިމުން ކަމުގައިވާއިރު ކާފިރުވުމަށް، އެމީހާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް (ދެން) އަމުރުކުރާނެ ހެއްޔެވެ؟"

ފަންސާސް ހަތްވަނަ މައްސަލަ:

الله ގެ ކަލާމްފުޅު އޭގެ އަސްލު މަޚްލޫގުކަމުން ތަންޒީހުކުރުމެވެ.(22)

ފަންސާސް އަށްވަނަ މައްސަލަ:

ޤުރުއާން الله ގެ ޙަޤީޤީ ކަލާމްފުޅުކަން އިޤްރާރުވުމެވެ.(23)

ފަންސާސް ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

ޤަބުރުމަތީގެ އަޒުރުވިންނަތް 'އިސްތިޢާޛުން' އަދި 'ޝަފާޢަތްތެރިވުން' ކަމަށް ތަޞްދީޤު ކުރުމެވެ.(24)

---

(22) މުޙައްޤިޤުގެ ނޯޓް : (ނަޞްރާނީންގެ ތަބާވެރިޔާ އޭގެ ތަފްސީރު ނުވަތަ މާނަ ބަޔާންކޮށް، އޭގެ އަސްލު ސަޙާބާއި ރަސޫލާ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. މިބާރުތަކުގެ މަޢުނާ ބަޔާންކުރުމެވެ.
މަޚްލޫގުކުރުން މައިގަނޑު ދެބަސްކަމެއް ބޭނުން އެނގިގަންނައެވެ. އެއީ ފަހުން ބަޔާންކުރެވޭ ތަނެއް
މަޚްލޫގުކުރުމާއި، މާނަ ބަޔާންކުރެވޭ މަޚްލޫގުކުރުމެވެ. ވީމާއެކު މިކަންތައް ޝަރީޢަތް އެވިދާޅުވެފައި
ފުރިހަމަ ރަޙީމް އަސްލު މާނަ އޭގެ މަޚްލޫގުން ބަޔާންކުރުމެވެ، ފަހުން ބަޔާންކުރެވޭ ނުވަތަ
މާނަ ފުރިހަމަކަމުގެ އެއްޗެއް މާނައާއި ދެކެވޭކަމަށް ދަލީލުކުރުމެވެ.)

(23) މުޙައްޤިޤުގެ ނޯޓް : (މިކަންތައް ވާރިދުވެފައިވާ لي الألسنة بالكتاب – މިއީ ބާރަކަތްތެރިވާ
لي ގެ މާނައިގައި ތަބްރީކުގެ މާނަ ހިފުނެވެ. އޭގެ އިތުރުން މަލާމާތްކުރުމާއި ބަސްފުޅު
އިންކާރުކުރުމުގެ މާނައުކުރުވެއެވެ. ވީމާއެކު، އޭގެ މާނައަކީ : ބަސްފުޅު އިންކާރުކުރާ ބަޔާ،
މަލާމާތް އުކުރުވާލެވޭ ގުރުއާން، ފުރިގައިވާ އާޔަތްތައް ބަޔާންކުރުމެވެ)

(24) ސުވާލުކުރުން: އުނިގެންވާ އިލްމުވެރިންގެ އެއްބަސްވުމެވެ. އެކަމަކު މިމައްސަލައިގައި
ޤަބުރުކުރުމަށްފަހު އުޅުއްވާ ފަރާތެއްގެ އަރިހުން ސުވާލުކުރެއްވުމެވެ. މިބާވަތުގެ މަލާއިކަތުން، ނަކީރުއާއި
ހަދާނުގައި މުންކަރު، އުޅުއްވާނެ ފަރިއްތަކުގެ ތިންވަނަ ސުވާލުކުރެވޭ ކަމަށް ހިނގާނެ ހިސާބު

މަލާމާތްކޮށް އަޑުވެއްޖެހުމުގެ ގޮތުން ސަހާބީ އެކޭ ކިޔާ ތަފާތުބިދުޢީ އުޅުނީ. އެއީ އެމީހުން، ރަސޫލު الله ؛ އަންގަވާ އެތަފާތުބިދުޢީން ފަދައިންނެވެ. އެއީ މިސްކީނުން އެކަކުގެ ފޮނުވައި ދުރުކޮށް ނަގުރަމުގެ ކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ. ހަމައެފަދައިން، އިސްލާމްގެ ކަންތައް ސިބާހިއަކަށް، އެހެނުން އެވަނިވަނި މިހެން ސިބާހިއަކަށް ވެއްޖެއް ކިޔާ އުޅުނީ.

ދެންފަހު ޙަޝްވިއްޔާއަކީ، ސުންނަތާއި އަޘަރާއި ޙަދީޘާއި (ރަސޫލާ ﷺ އަށް) ތަބަޢުވާ ޢަޤީދާގެ މީހުންނަށް، ބިދުޢައިގެ އަހުލުވެރިންނާއި މަގުފުރެދިފައިވާ ފިރުޤާތަކުގެ އަހުލުވެރިން ދިޔައުމުން ތަފާތުބަސްތަކެވެ. އެހެނުން، އަހުލުއްސުންނާއަށް ޙަޝްވިއްޔާ ކިޔަން (އެބަހީ އެމީހަކަށް ބޮޑާސުނުކުރެވޭން މިހެން ކިޔަން) ތުހުމަތުކުރެއެވެ. އެހެނުން ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް މިސްކީނުންގެ ތޮރާގައިވާ ޙަޝްވުއް (އެއީ އެމީހުންގެ ލޮލުގައި އެމީހުންގެ އެއްވެސް އަގެއް ނެތް މީހެއް ކަމަށް) ތުހުމަތުކޮށް، އެމީހުންގެ ވާހަކައިގައި އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނެތްކަމަށް ބުނެއެވެ. ތައުވީލު މުޚްތަލަފުލް ޙަދީޘުގައި އިބްނު ޤުތައިބާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

(إن أصحاب البدع سموا أهل الحديث بالحشوية) تأويل مختلف الحديث: 126

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ބިދުޢައިގެ އަހުލުވެރިން، ޙަދީޘުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ޙަޝްވިއްޔާގެ ނަމުން ނަންދިނީއެވެ."

އަދި އިބްނުލް ޤައްޔިމް އަލްކާފިޔާ ވައްޝާފިޔާގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

(فصل: في تلقيبهم أهل السنة بالحشوية..) الكافية والشافية: 1/ 145

މާނައީ: "އަހުލުއްސުންނާއަށް ޙަޝްވިއްޔާ ތަލްޤީބުން އެމީހުން ތަލްޤީބުދިނީ ބާޠިލާއި ޒުލްމު"

އަދި އަދާއިހަދަށްވެސް ބައެއް ޖަމާޢަތްތެރިވާ ބާޠިލުގެ އަހުލުވެރިން، އަހުލުއްސުންނާއި މުޖާހިދުންނަށް އެންމެ ހުތުރު އަދި ނުބައި ލަޤަބުތަކުން ސިފަކުރަމުން ދަނީއެވެ. އެއީ މިސްކީނުން އެމީހުންގެ ކިބައިން ދުރުކޮށް އަދި އެމީހުންނަށް ތަބާވުމަށް ހުރަސްއެޅުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އެގޮތުން އެމީހުން އަހުލުއްސުންނަ އަދި މުޖާހިދުން، ޖަބްރިއްޔުންކަމަށް، އަދި މުޝައްބިހުންކަމަށް، އަދި މަންމަންގެއާ ޚާއްޞަކުރާ އަނިޔާވެރިންކަމަށް، އަދި ޚަވާރިޖުންކަމަށް، ނަވާޞިބުންކަމަށް މިފަދަ އަދި މިނޫންވެސް ސިފަތަކާއި ލަޤަބުތަކުން ސިފަކުރަމުންދަނީއެވެ. الله އެމީހުންގެ ދޫތައް ބަންދުކުރައްވާ އަދި އެމީހުންގެ ބާރުކަނޑުއްވާށި!

ފަސްދޮޅަސްވަނަ މައްސަލާ:

اللہ ގެ މައްޗަށް ބުހުތާނު ދޮގުހެދުމެވެ.

ފަސްދޮޅަސް އެއްވަނަ މައްސަލާ:

ޙައްޖު ދޮގުކުރުމެވެ.

ފަސްދޮޅަސް ދެވަނަ މައްސަލާ:

އެމީހުން ޙުއްޖަތުން ބަލިވެއްޖެއްޔާ، ވެރިންގެ އަރިހުން އެހީތެރިކަމަށް އެދި ޝަކުވާ ހިފައިގެން އަވަސްވެގެނެގެންދެއެވެ. އެއީ އެމީހުން ބުނިފަދައިންނެވެ.

﴿...أَتَــذَرُ مُوسَـــى وَقَوْمَـــهُ لِيُفْسِـــدُوا فِي الْأَرْضِ... ﴾ الأعراف: 127

މާނައީ: "... މޫސާގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެމީހުން، ބިމުގައި ފަސާދަ އުފެއްދުމަށް ދޫކޮށްލަނީ ހެއްޔެވެ؟ ..."

ފަސްދޮޅަސް ތިންވަނަ މައްސަލާ:

އެމީހުން، ހައްޖުގެ އަހުލުވެރިން ބިމުގައި ފަސާދަކުރުމާކަމަށް ބުނި ތުހުމަތުކުރުމެވެ. އެއީ އިސްވެރިޔަ އާދަޔާއިވާ ފަދައިންނެވެ.

ފަސްދޮޅަސް ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

އުފުލުން، ހައްޤުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، ވެރިމީހާގެ ދީން ނިކަމެތިކޮށްލާ ކުޖައިމިސްބަސް ބުނާކަމަށް ތުހުމަތުކުރުމެވެ. އެއީ الله تَعَالَىٰ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿..وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ..﴾ الأعراف: 127

މާނައީ: "..ކަލޭފާނާއި ކަލޭގެ އިލާހުންތައް ދޫކޮށް.."

އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވި ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿... إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ﴾ غافر: 26

މާނައީ: "... ހަމަކަށަވަރުން، އެކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ ދީން ބަދަލުކުރައްވައިފާނެކަމަށް ނުވަތަ ބިމުގައި ފަސާދަފެތުރިކަން ފެތުރުއްވައިފާނެކަމަށް ތިމަން ބިރުގަންނަމެވެ ..."

ފަސްދޮޅަސް ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

އުފުލުން، ހައްޤުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، ވެރިމީހާގެ އިލާހުންގެ އަޑުވައްޓާ ނިކަމެތިކޮށްލާކަމަށް ތުހުމަތުކުރުމެވެ. އެއީ އިސްލާމްދީނަ އާހަރުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

ފިރުޢައުން ހަވަނަ މައްސަލަ:

ހައްޤުގެ ދަޢުވަތުވެރިންނަން، ދީން ބަދަލުކުރަނިކަމަށް އުޅުނުން ބޭނި ތުހުމަތުކުރުއްވެ.
އެއީ الله تَعَالَىٰ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގައިންނެވެ:

﴿ ... إِنِّيٓ أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴾ غافر: 26

މާނައީ: "...ހަމަކަށަވަރުން، އެކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ ދީން ބަދަލުކޮށްލައިފާނެކަމަށް ނުވަތަ ބިމުގައި ފަސާދަފެތުރިކަން ފެއްދައިލައިފާނެކަމަށް ބިރުގަންނަމެވެ..."

ފިރުޢައުން ހަތްވަނަ މައްސަލަ:

ހައްޤުގެ ދަޢުވަތުވެރިން ފިރުޢައުން ނިކަމެތިކޮށްލާ ކުޑައިމިއްސަކަށް ބޭނުކަމަށް އުޅުނުން ތުހުމަތު ކުރުން. އެއީ އުޅުނުން ބޭނިގޮތައިންނެވެ:

﴿..وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ..﴾ الأعراف: 127

މާނައީ: "..ކަލޭގާއި ކަލޭގެ އިލާހުންނާއި ދޫކޮށް.."

ފަސްދޮޅަސް އަށްވަނަ މައްސަލަ:

އުމީރުންގެ ގޮތުގައިވާ ޙައްޤެއް، އުމީރުން ޙަމަލުކުރާކަމަށް ދައްވާކުރުމެވެ. އެއީ އުމީރުން އެދުކާންތާ ޙާލުގައެވެ. އެއީ އުމީރުން ބުނިފަދައިންނެވެ:

﴿..نُؤْمِنُ بِمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا..﴾ البقرة: 91

މާނައީ: "..އަހަރުމެން އީމާންވަނީ އަހަރުމެންގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު އެއްޗަކަށެވެ.."

ފަސްދޮޅަސް ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

އަޅުކަމުގައި އިތުރުކުރުމެވެ. އެއީ އުމީރުން އާޝޫރާ ދުވަހު ކަންތައްކުރާ ފަދައިންނެވެ.

ހަތްދިހަވަނަ މައްސަލަ:

އަޅުކަމުގައި އުނިކުރުމެވެ. އެއީ އުމީރުން ޖަމާޢަތުގައި ހުކުރު ދޫކޮށްލި ފަދައިންނެވެ.

ހަތްދިހަ އެއްވަނަ މައްސަލަ:

އުމީރުން ވަރައްވުރިކަމުން ބުނު ވާޖިބުކަންތައް ދޫކޮށްލުމެވެ.[25]

[25] މުޞައްނިފުގެ ނޯޓު : (ބަޔަކީ ވަރައްވުރިކަމުގެ ޒުވާނަކަށް ހަރައިގަނޑުދާނެ ބިދުޢަ ހެއްދެކަށްތަކާއި ޝަރުޢުވާކަށްތަކުން ދުރުހެލިވުމެވެ.)

ހަތްދިހަ ދެވަނަ މައްސަލަ:

(الله ދެއްވާފައިވާ) ރިޒްޤުން ހެޔޮވެގެންވާތަކެތި ދޫކޮށްލުން އަޅުކަމަކަށް ހަދައި އެކަމުން އަޅުކަންކުރުއެވެ.

ހަތްދިހަ ތިންވަނަ މައްސަލަ:

الله (ހުއްދަކުރައްވާފައިވާ) ޗީޒެއް ދޫކޮށްލުން އަޅުކަމަކަށް ހަދައި އެކަމުން އަޅުކަންކުރުއެވެ.

ހަތްދިހަ ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

އިލްމެއްނެތި މީސްތަކުންނަށް މަގުފުރެދުމަށް އެމީހުން ގޮވާލުމެވެ.

ހަތްދިހަ ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

އިލްމު ލިބިހުރެގެންވެސް މީސްތަކުންނަށް ކުފުރަށް އެމީހުން ގޮވާލުމެވެ.

ހަތްދިހަ ހަވަނަ ވަޞްފު:

(ޔަހޫދުގެ) ބޭގެމި އިސްތިހުނާގެ މަކަރުވެރިކަމެވެ. ނުރުދޭޝާނާގެ ޔަހޫދުގެ މީހުން
ކަންތައްތަކި ގޮތަކެވެ.

ހަތްދިހަ ހަތްވަނަ ވަޞްފު:

އެމީހުންގެ އިލްމުވެރިން، ނުބައި ގޮތަކަށް އިލްމުވެރިއެއްކަމެވެ. ނުހިނގާ ރިވެލު އަޑުވެރިއެއްކަމެވެ.
އެއީ الله ގެ ވަޙީބަސްފުޅުތަކާ ދަރަދިންނެވެ.

﴿...وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (75) وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (76) أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ (77) وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيَّ...﴾ البقرة: **75–78**

މާނައީ: " ...الله ގެ ކަލާމްފުޅު އަހައި، އެއުރެން އެ ކަލާމްފުޅު ވިސްނައި ދެނެގަތުމަށްފަހު، އެއުރެން ދެނެތިބީ، ދެން އެ ކަލާމްފުޅު ބަދަލުކުރާ ބަޔަކު އެއުރެންގެ ތެރެއިން ވާކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި އީމާންވި މީހުންނާ އެއުރެން ބައްދަލުވެއްޖެނަމަ، އެއުރެން ބުނެއުޅެނީ، ތިމަންމެން މިވީ އީމާންވެގެންނެވެ. އަދި އެއުރެންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ ބައްދަލުވެ، އެއްތަންވެއްޖެނަމަ، އެއުރެން ބުނެއެވެ. (ތައުރާތުގައި) الله ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވައި އަންގަވާފައިވާ އެންގެވުންތަކުގެ ވާހަކަ އެއުރެންނަށް (އެބަހީ: މުސްލިމުންނަށް) ތިޔަބައިމީހުން ކިޔައިދިނީ ހެއްޔެވެ؟ (އޮޅުން) ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައި އެއިން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެއުރެން (އެބަހީ: މުސްލިމުން) ޙުއްޖަތު ދައްކައިފާނެތީވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ނުވިސްނަނީހެއްޔެވެ؟ އެއުރެން ސިއްރުކުރާ ކަންތަކާއި ފާޅުކުރާ ކަންތައް، الله ދެނެވޮޑިގެންވާކަން، އެއުރެން ނުދަންނަނީހެއްޔެވެ؟ އަދި އެއުރެންގެތެރޭގައި ލިޔުންކިޔުން ނުދަންނަ މީހުންވެސްވެއެވެ. ފޮތްވެސް، ދުސްތަބިލް އުއްމީދުތަކެއްނޫނީ އެއުރެންނަކަށް ނުޖެނެއެވެ.."

ހޮވިދާ އަށްވަނަ މައްސަލަ:

ދުނިޔޭގެ މީސްތަކުން ނުރުހޭނެކަމަކީ، އެމީހުންނަކީ اللہ ގެ ވަލީއުންނަކަމަށް ދަޢުވާކުރުމެވެ.

ހޮވިދާ ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

اللہ ދެކެ ލޯބިވާކަމަށް އެމީހުން ދަޢުވާކުރެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ޝަރުޢުކުރާ ކަންތައް، އެމީހުން ދޫކޮށްލާ ހެދުމަށެވެ. ދެން اللہ تَعَالَى، އެމީހުންގެ ހިބައިން އެޝަރުޖު ގެނައުމަށް އަމުރުކުރެއްވީއެވެ.

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ آل عمران: 31

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން، اللہ އަށް ލޯބިވާކަމުގައި ވާނަމަ، ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ތަބާވާށެވެ! އޭރުން اللہ، ތިޔަބައިމީހުން ދެކެ ލޯބިވެވޮޑިގެންވާނެއެވެ. އަދި، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ފާފަތައް ފުއްސަވައިދެއްވާނެއެވެ. اللہ އީ، ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ، ރަޙުމަތްތެރިވަންތަ ކަލާނގެއެވެ."

އަށްޑިހަ ވަނަ މައްސަލަ:

ޙަޤީޤަތެއްނެތް ދޮގު އުއްމީދުތަކެއް އެމީހުން ކުރުމެވެ. އެއީ އެމީހުން ބުނި ފަދައިންނެވެ.

﴿...لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً.. ﴾ البقرة:80

މާނައީ: "...ޢަދަދުކުރެވިގެންވާ (އެބަހީ: މަދު) ދުވަސްކޮޅެއްގައި މެނުވީ، ނަރަކައިގެ އަލިފާން ތިމަންމެން ގަހަކު ނުބެހޭނެއެވެ.."

އަދި އެމީހުން ބުނިފަދައިންނެވެ.

﴿..لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى... ﴾ البقرة:111

މާނައީ: "...ޔަހޫދީއަކު ނުވަތަ ނަޞާރާއަކު ކަމުގައިވާ މީހަކު މެނުވީ، ސުވަރުގެއަކަށް ނުވަންނާނެއެވެ.."

އަށްޑިހަ އެއްވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންގެ ނަބިއްޔުންނާއި އަދި ޞާލިޙުންގެ ޤަބުރުތައް މިސްކިތްތަކެއް ކަމުގައި ނެގިއެވެ.

އަށްޑިހަ ދެވަނަ މައްސަލަ:

ނަބިއްޔުންގެ އަޘަރުތައް، މިސްކިތްތަކެއްކަމުގައި އުފެދުން ނުހުއްދެވެ. އެއީ ޔަހޫދީންގެ އަރިހުން ދުރުކުރުމުގެންނާ ގަބައިންނެވެ.[26]

---

[26] މުޞައްނިފު ޢަބްދުއްރައްޒާގު އާއި، އަލްޠަޙާވީ މުޝްކިލުލް އާޘާރު ގައި، އަދި އިބްނު ވައްޟާޙު އަލްބިދަޢު ވަންނަހުޔު ޢަންހާ ގައި ރިވާކޮށްފައިވާ އަޘަރެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ:

(خرجنا مع عمر رضي الله عنه حجاجا، فعرض لنا في بعض الطريق مسجد بين مكة والمدينة ،فرأى عمر أقواما ابتدروا المسجد يصلون فيه، فسأل عنهم فقالوا: مسجد صلى فيه النبي صلى الله عليه وسلم فقال: إنما هلك من كان قبلكم ،أنهم اتخذوا آثارا أنبيائهم بيعا، من مر بشيئ من المساجد فحضرت الصلاة فليصل، وإلا فليمض) رواه عبد الرزاق في مصنفه ،والطحاوي في مشكل الآثار وابن وضاح في البدع والنهي عنها

މާނައީ: (އަހަރުމެން އުމަރު رضي الله عنه އާއި އެކު ހައްޖުވެރިން ގޮތުގައި ނިކުތީމުއެވެ. ދެން އަހަރުމެން ދިޔަ މަގުމަތީގައި މައްކާއާއި މަދީނާއާއި ދެމެދު މިސްކިތެއް ފެނުނެވެ. އެއިރު ބަޔަކު އަވަސްވެގެންގޮސް އެމިސްކިތަށް ނަމާދުކުރުމަށްދާތަން އުމަރުގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. ދެން އެމީހުންނާއި ބެހޭގޮތުން އެކަލޭގެފާނު ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. އެމީހުން ބުނެއެވެ. "އެއީ ނަބިއްޔާ ﷺ ނަމާދުކުރެއްވި މިސްކިތެކެވެ." އެއިރު ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުން ހަލާކުވެގެންދިޔައީ، އެމީހުން ނަބިއްޔުން އަޘަރުތައް، އަޅުކަންކުރާ ތަންތަނަށްހަދައިގެން ނުވަތަ ސަބަބުންނެވެ. އެއްވެސް މީހަކު މިސްކިތަކާ ކައިރިން ދަތުރުކޮށް ނަމާދު ވަގުތުވެއްޖެނަމަ އޭނާ ނަމާދުކުރާހުށިކަމެވެ. އެހެންނޫންނަމަ އޭނާ ކުރިއަށްދާހުށިކަމެވެ.")

އަންޑިހަ ތިންވަނަ މައްސަލަ:

ޖަބުރުގައި ވަޅުގައި އުފެދުން ބައްޕިރިހައި ހުރުމެވެ.

އަންޑިހަ ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

ޖަބުރުގަކާ އީދުއްކަމުގައި ނުވުމެވެ.

އަންޑިހަ ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

ޖަބުރުގެ ކައިރީގައި ދަބަރަކުރުމެވެ. (އުބައި : ކައިރުން)

އަންޑިހަ ހަވާސް މައުސަލާ:

ޤުރުއްނަދުވާފަދަ، ބޮޑެތި އިސްވެރިންގެ އަޤުރަބުކުން ބަރަކާތް ގެންދެވެ. އަދި އެބަހަރުގެ އަތުގައި އެފަދަ އެއްޗެއްހުރުމުން އެކަމާ ފަހުރުވެރިވުމެވެ. އެއީ ހަޔާތް ބިން ހިޒާމަށް ބޮޑުވުން ފެދޭއިންނެވެ. "ކަލޭގެފާނު ތިޔައްކާލާއްތި ޤުރައިޝުންގެ މާތްކަލާ!" އެހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިޔަފާފަރިކަން ނުބައިވާ ހުރިހާ މާތްކަމެއް ހިނގައްޖެއެވެ." (27)

---

(27) ޤުރުއްނަދުވާ: އަލީ ދުބާއިދު ބިން ޔަޒީދު ބިނުކަރި ގެއްލެވެ. ޤުރައިޝުންގެ މީހުން އެގެއަށް ޖަމާވެ އަދި އެކަކުއަށްކާކާ މަޝްވަރާކޮށް ހަދައެވެ. އަދި އެމީހުން އޭރުން އެއީ ކަންބޮއްޓަށް އޮތުމަށް ޙަސަދަވެރިވެވެއް ކަމަށް ބަލައެވެ. އެބޭރުން އެއްވެސް އަންހެނަކާ ކައިވެނިކުރުމުގެ އެއްވެސް ފިރިހެނަކާ ކައިވެނިކުރުވުންވެސް، އަދި އެއްވެސް ހަނގުރާމައަކަށް ދިޔައެއް ޖެހުންވެސް، މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް ޤުރައިޝުންގެ ނޫނީ ނުކުރެވެއެވެ. ދުން އިސްލާމްދީން އައުމަށްފަހު މި ގެ، ޙަޔާތް ބިން ޙިޒާމް ﵁އަށް ވިއްކާލިއެވެ. ދުން މުޢާވިޔަތުގެ ޒަމާނުގައި ދުވަސްވަރު، އެމީހުން ސަތޭކަހާސް ދިރުހަމަށް ވިއްކާލީއެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނަށް ބައެއް މީހުން މަލާމާތުގެ ބަސް ބުނުއްވިއެވެ. އަދި އެމީހުން ބުންޏެވެ. "ކަލޭގެފާނު، ޤުރައިޝުންގެ މާތްކަމާއި އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕައިންގެ ޝަރަފު ތިވިއްކާލީއެވެ ތިވިއްކާލައްވާލީއެވެ." އެހިނދު ޙަޔާތް ބިން ޙިޒާމް ވިދާޅުވިއެވެ. "ތަޤުވާފަރިކަން ނޫނީ ހުރިހާ މާތްކަމެއް ފިލައިހިނގައްޖެއެވެ. އަދި މިއަދުގައިވާ ހަމައެކަނި ޝަރަފަކީ ތަޤުވާފަރިކަމެވެ. ޖާހިލިއްޔަތުގެ ޒަމާނުގައި، ތިމަންކަލޭގެފާނު އެމީހުން ގެލި ބަލުގެ ކަންތާރަކަމެވެ. އަދި މިއަދު ތިމަންކަލޭގެފާނު އެމީހުން މިވިއްކާލީ އެއްލާލެއްކަމަށްވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުން ހެކިކޮށް ވިދާޅުވަމެވެ. އޭގެ އަގު އެއީ الله ގެ މަގުގައި ޞަދަޤާތްކޮށް އެއްޗަކަށްވެ. އެހެންކަމުން، މިވިއްކާފަރިގައި ގެއްލުން ލިބޭނީ ކާކަށްހެއްޔެވެ!؟" (السيرة النبوية لابن كثير، ومختصر سيرة الرسول صلى الله عليه وسلم لعبد الله بن محمد بن عبد الوهاب)

އަށްޑިހަ ހަތްވަނަ މައްސަލާ:

ހަސަބާއި ނަސަބުގެ ގޮތުން ފަހުރުވެރިވުމެވެ.

އަށްޑިހަ އަށްވަނަ މައްސަލާ:

ނަސަބަށް ޢައިބު ކިޔުމެވެ.

އަށްޑިހަ ނުވަވަނަ މައްސަލާ:

ތަރިތަކުން ވާރޭވެއްސާ ދިނުމަށް އެދުމެވެ.

ނުވަދިހަވަނަ މައްސަލާ:

މަރުވެފައިވާ މައްޔިތާގެ މައްޗަށް އަޑުނަގާ ހަޅޭއްލަވާ ބޮޑު ރޮއެ ހިތާމަކޮށް ހެދުމެވެ.

ނުވަދިހަ އެއްވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންގެ ގޮތުގައި އެންމެ ހެޔޮކަމީ އަނިޔާވެރިވުމެވެ. ދެން ﷲ އެކަލާނގެ ބަސްފުޅު އެކަމުގައި ޛިކުރުކުރެއްވިއެވެ.(28)

ނުވަދިހަ ދެވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންގެގޮތުގައި އެންމެ ހެޔޮ އެއްކަމަކީ ފާޙިޝްވެރިވުމެވެ. އެއީ ޙައްޤަކާއި ފައިގެންވިޔަސްމެއެވެ. ދެން އެކަލާނގެ އެކަން ނަހީކުރެއްވިއެވެ.

---

(28) އެއީ ﷲގެ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ... ﴾

الأعراف:33

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަރާމް ކުރެއްވިކަން ކަށަވަރީ، ފާޙިޝްކަންތައްތަކެވެ. އޭގެތެރެއިން ފާޅުވެގެންވާ ކަންތައްތަކާއި ވަންހަނާ ވެގެންވާ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި ފާފަވެރިކަމާއި، ޙައްޤަކާ ނުލައި (މީސްތަކުންނަށް) އަނިޔާވެރިވުމެވެ.."

«...وَلَا يَبْغِي أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ.. » رواه مسلم: **2198/4**

މާނައީ: "..އަދި އެއްވެސް މީހަކު، އެއްވެސްމީހެއްގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެ ނުގަންނަހުރިކަމެވެ.."

އަދި ބަޣްޔަކީ: އަނިޔާވެރިކަމާއި ހައްދުފަހަނައަޅާވުމާއި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވުމެވެ. އަދި ޤާރިޖުއްދަތުގެ އަހުލުވެރިން، މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެގަނެއެވެ. އަދި އުމުރުން އެކަން ހިމަނަނީ އުމުރުން އެކަންބަކަކާއި ގެދަ ފަޚުރުވެރިވާ ކަންތައްތަކުގެ ބޮޑުކަމެވެ. އަދި އުމުރުން މުސްނަދި އުމުރުން ބޮޑުބޮޑަ ތުލަކަމުގެ ގޮތުގައި އުމުރުން އެކަށީގެންވެއެވެ. އަކުރުމުންގެ މިޒާޖުގައި އަނިޔާވެރިކަމުގެ ދިފާޢު، ސަބަބެއް އެމީހުންގެއެވެ. ﷲ އުމުރުންގެ ވެރިކަން ގެއްލުވިނުކުރައްވާށި!

ނުވަދިރަ ޢިންވަރަ ވައްސަވަ:

އިންސާފާ، އާރާގެ ޢާއިލާއަށް، ބަލާބާގައިވިޔަސް އަދި ބާޖިދުގައިވިޔަސް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ޤާބިލުކަމުގައި ކަންކުރުމަށް ކުރަނީ ޔާރަގެކުރެވެ. ދެން الله تَعَالَىٰ އަރަމުގައި އަރަގާނުގެ ބަސްފުޅު ދެކެވުނުކަމުގައިވެއެވެ.(29)

---

(29) އެއީ الله ގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ... ﴾ النساء: 135

މާނައީ: "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ޢަދުލު އިންސާފު ޤާއިމް ކުރުމުގައި ދާއިމީބާ ބަރަދު ކުރުމުގައިވާށެވެ! (އެއީ) الله އަށްޓަކައި ހެކިބަސް އަދާކުރާ ބަރަދު ކުރުމުގައި ތިޔަބައިމީހުންވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގެ މައްޗަށް ކުރުމުގައިވިޔަސް، ނުވަތަ މައިންބަފައިންނާއި، ގާތްތިމާގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ކުރުމުގައިވިޔަސް ވެސްމެ..."

އަދި ޖާބިރު ބިން ޢަބްދިالله ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ.

(كُنَّا فِي غَزَاةٍ – قَالَ سُفْيَانُ: مَرَّةً فِي جَيْشٍ – فَكَسَعَ رَجُلٌ مِنَ المُهَاجِرِينَ، رَجُلًا مِنَ الأَنْصَارِ، فَقَالَ الأَنْصَارِيُّ: يَا لَلْأَنْصَارِ، وَقَالَ المُهَاجِرِيُّ: يَا لَلْمُهَاجِرِينَ، فَسَمِعَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَا بَالُ دَعْوَى الجَاهِلِيَّةِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَسَعَ رَجُلٌ مِنَ المُهَاجِرِينَ رَجُلًا مِنَ الأَنْصَارِ، فَقَالَ: «دَعُوهَا فَإِنَّهَا مُنْتِنَةٌ») متفق عليه

މާނައީ: އަހަރުމެން އެއްފަހަރަކު ހަނގުރާމައެއްގައިވީމެވެ. ދެން މުހާޖިރުންގެ ތެރެއިން ބޭކަލަކު އަންސާރުންގެ ބޭކަލަކަށް ފައިން ޖެއްސެވިއެވެ. އެހިނދު އަންސާރީ ގޮވާލެއްވިއެވެ. "އޭ އަންސާރުންނޭވެ!" އަދި މުހާޖިރީ ގޮވާލެއްވިއެވެ. "އޭ މުހާޖިރުންނޭވެ!" ދެން ރަސޫލުالله ؛ އެއަޑު އިވިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެހިނދު ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ޖާހިލިއްޔަތުގެ ގޮވުން މިގޮވާލެވެނީ ކީއްވެތޯއެވެ!" އެމީހުން ދަންނަވައިފިއެވެ. "އޭ اللهގެ ރަސޫލާއެވެ. މުހާޖިރީންގެ ތެރެއިން ބޭކަލަކު އަންސާރީއަކަށް ފައިން ޖެއްސެވިއެވެ." އެހިނދު ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން އެއީ (ޖާހިލިއްޔަތުގެ ގޮވުން) ދޫކޮށްލާށެވެ. ފަހެ އެއީ ކުނިވެގެންވާ އެއްޗެކެވެ."

ނުވަދިހަ ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

އަނބާ ހިންގި ޖަރީމާއިގެ ޒިންމާނުވެން، އެއީ އެމީހުންގެ ދީނުގެ ތެރޭގައި ވާކަމުގައެވެ.
ދެން الله تَعَالَى މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ.

﴿...وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى..﴾ **الأنعام:164**

މާނައީ: "...ކޮންމެ ނަފްސެއްގެ، އެ ނަފްސެއް ކުރީގައިމް ފާފައް
ދެންދީ، އެ ނަފްސެއްގެ މައްޗަކަށް ނުވެއެވެ..."

ނުވަދިހަ ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

އެހެންމީހުންގެއިގާ ސިފަތައްގެ ސަބަބުން، އެހެންމީހަކަށް ޢައިބުކިޔާ ގޯސްކުރުމެވެ. އެހިނދު ނަބިއްޔާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ތިބާ، އޭނާގެ މަންމަގެ ސަބަބުން އޭނާއަށް ޢައިބުކިޔާ ގޯސްކުރީހެއްޔެވެ!؟ ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާއަކީ ތިބާގެ ކިބައިގައި ޖާހިލިއްޔަތުގެ ސިފައެއްވާ މީހެކެވެ." (30)

---

(30) އިމާމު ބުޚާރީއާއި މުސްލިމު ރިވާކުރައްވައެވެ. އަލްމަޢްރޫރު ބިން ސުވައިދު ވިދާޅުވެއެވެ:
(لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبَذَةِ، وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ، وَعَلَى غُلاَمِهِ حُلَّةٌ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: إِنِّي سَابَبْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأُمِّهِ، فَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأُمِّهِ؟ إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ، إِخْوَانُكُمْ خَوَلُكُمْ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ، فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ، وَلاَ تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ») البخاري: **15/1**

މާނައީ: ރަބަޒާގައި ހިނގައިގަތުމުގައި އަބޫޛައްރާއި ބައްދަލުކުރީމެވެ. އޭރު އެކަލޭގެފާނު ހުންނެވީ ރިހިދަރުފަށްޓެއް ޖެހި ހެދުމެއް ލައްވައިގެންނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ޣުލާމު ކުއްޖާވެސް ހުރީ ހަމަ ހެދުން ލައިގެންނެވެ. ދެން އަހުރެން އެކަމާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރީމެވެ. އެހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ: ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން މީހަކާއި ދިމާވެގެން އެއްޗެހިކިޔީމެވެ. އަދި އޭނާގެ މަންމައާއި ވެއްދައިގެން ނުބައިކަން ނިސްބަތްކޮށް އޭނާއަށް ޢައިބުކިޔީމެވެ. ދެން ރަސޫލާ ﷺ އަހުރެންނަށް ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ: "ޔާ އަބޫޛައްރެވެ! ކަލޭގެފާނު އޭނާގެ މަންމަ ނުބައިކަމުން އޭނާއަށް ޢައިބުކިޔުނީހެއްޔެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަކީ ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި ޖާހިލިއްޔަތުގެ ކަމެއްހުރި މީހެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ޚާދިމުންނަކީ ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޚުންނެވެ. اللهُ ވަނީ އެމީހުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްދަށުގައި ލައްވާފައެވެ. ފަހެ އޭނާގެ އަތްދަށުގައި (ބާރުގެދަށުގައި) އަޚެއްވާ މީހާ، އޭނާ ކާއެއްޗަކުން އޭނާއަށް ކާންދޭހުށިކަމެވެ. އަދި އޭނާ ލާފަދަ ހެދުމަކުން އޭނާގެ (ޚާދިމުމާ) ވެސް ލައްވާހުށިކަމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ނުކުޅެދިފާނެ ބުރަ އެމީހުންނަށް ނުޖައްސާށެވެ. އަދި އެފަދަކަމެއް ތިޔަބައިމީހުން އެމީހުންނަށް ޖައްސައިފިއްޔާ، އެމީހުންނަށް އެހީވެދޭށެވެ."

ނުވަދިހަ ހަވަނަ މައްސަލަ:

ގެދޮރުގެ ކަންތައް ބެލެހެއްޓުމާއި ބަލާދުވެގެންވީމީވެ، އެކަމާއި ފަޚުރުވެރިވެގަތުމެވެ. ދެން ﷲ تعالى، އެމީހުން ކުށްވެރިކުރައްވާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

﴿ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ﴾ المؤمنون: 67

މާނައީ: "އެ ގުރުއާނާއިމެދު ބޮޑާވެގެން ކުރުގަނޑު އެކަލަކު ހަސްކަކާއި ވާހަކަ ދައްކަން ތިބެ، (އެކަމަކު) ތިޔަބައިމީހުން އެގުރު ދޫކޮށްލާ ބާރުގައެވެ."

ނުވަދިހަ ހަތްވަނަ މައްސަލަ:

ނަބިއްޔުންގެ ދަރިފަސްކޮޅުން އެމީހުން އައިސްފައިވުމުން އެކަމާއި ފަޚުރުވެރިވުމެވެ. ދެން ﷲ تعالى އެކަލާނގެ ބަސްފުޅު ގެންނެވިއެވެ.

﴿ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ البقرة: 134

މާނައީ: "އެއީ، ހަމަކަށަވަރުން ފާއިތުވެދިޔަ އުއްމަތެކެވެ. އެ އުއްމަތަށް ކުރިކަމެއްވެސް އެ އުއްމަތަކަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކުރިކަމެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށެވެ. އަދި އެއުރެން ކޮށްއުޅުނު ކަންތައްތަކާމެދު ތިޔަބައިމީހުންނާ ސުވާލެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ."

ނުވަދިހަ އަށްވަނަ މައްސަލަ:

އުފެއްދުންތެރިކަމާއި ފަންނުތެރިކަން އެމީހުން ފަހުރުވެރިވެގެންއުޅެ. އެއީ (ޝާވްކަރަދާއި ހަމަސް ވިޔާފާރި) ދުނިޔަވީގެ އަހުރުވެރިން، ތަނގޭވެރިކަމުގެ އަހުރުވެރިންގެ މައްސަލަ ފަހުރުވެރިގަތް ފަދައިންނެވެ.(31)

(31) އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ތެރޭގައި: އެކިކަހަލަ ފަންނުތެރިކަމާއި އިލްމުތެރިކަމާއި ދަނެއުމީ ފަންނުތެރިކަމެއް ހިމެނެއެވެ. ޗާރިފިއްޔަތުގެ އަހުރުވެރިންގެ ސިފަތަކުގެ ތެރެއިން އެއްސިފަކަމަކީ، އެމީހުންނަކީ އުފެއްދުންތެރިކަމާއި އިލްމާއި ފަންނުގެ އަހުރުވެރިންނެވެ. އެމީހުން އެކަންތަކުގެ ސަބަބުން ފަހުރުވެރިވެގަނެ، އެހެން ހަލުވެތަކުންގެ މައްޗަށް ބޮޑާވެގަނެއެވެ. އެއީ ވިޔާފާރިވެރިކަމަށް މަޝްހޫރު ޤާރޫނުވަންހައިގެ މީހުންގެ ކިބައިން އައިސްފައިވާ ގޮތެވެ. އެމީހުން (ޤަހަރަކު) ދުވިޔާފާރި ދަތުރުތައް ކުރިއެވެ. އެއީ ފިނިމޫސުމުގައި ހޫނުމޫސުމުގައި ހަމަނުކުރެވެ. އަދި ޝާމްކަރައަށެވެ. ދުނިޔަވީ ހަމަޖެހުމަކަށް މީހުންގެ ސަބަބުން ދަތުރުފަތުރުގެ އަހުރުވެރިންގެ މައްޗަށް ފަހުރުވެރިވެގަނެ އުޅުނެވެ. ފާރޫޤީ ކަންތައްތައް އެފަދައިންނެވެ. އެންމެ ފަހުގެ އިލްމާއި ބޭނުންކުރުމުގެ ސަބަބުން އެކަމާއި ދުނިޔެ، ބަދަލުވެގެންދާ މީހުންގެ މައްޗަށް ފަހުރުވެރިވެގަތެވެ. އެއީ الله تعالى ދެއްކެވި ޤާރޫނުގެ ފަދައިންނެވެ.

﴿ قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ عِنْدِي... ﴾ القصص:78

މާނައީ: "އޭނާ ބުންޏެވެ. ތިމަންނާ އަށް އެ މުދާ ލިބުނުކަން ކަނޑައެޅި ތިމަންގެ ކިބައިގައިވާ އިލްމުވެރިކަމުންނެވެ..."

އަދި ހަމައެކަނި ދުނިޔެ، އަދިއެހެނަ، އެމީހުންނަށް ނުބައިވެގެންވާ ބައެއް، މިއަދުގެ ސަޤާފީ ހަރަކާތް މަދަނީކަމުގެ އަހުރުވެރިންނެވެ. އެމީހުން، މިސްކީނުންގެ މައްޗަށް ފަޚުރުވެރިވެގަން، އަދި އެހެން މީހުންނަށް މާމަތި ބަޔަކުކަމަށް ހީކުރަތެވެ.

ނުވަދިހަ ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ދުނިޔެއަށް ޢިޒަތާއި އޮތް ބޮޑުކަމުގެ. އެއީ އެމީހުން ބުނި ގޮތުގައިންނެވެ:

﴿ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَـذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴾ الزخرف: 31

މާނައީ: "އަދި އެއުރެން ބުނޫއެވެ. އެ ދެރަށުގެ (އެބަހީ: މައްކާއާއި ޠާއިފުގެ) މީހުންކުރެ، މާތްމީހަކަށް މިޤުރުއާން ބާވައިނުލެއްވީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟"

ސަތޭކަވަނަ މައްސަލަ:

الله ގެ މައްޗަށް އެމީހުން އިތުރު ޝަރުޠުތަކާއި ހާޒިރުކޮށް ހުށަހެޅުމެވެ. (ޢަރަބި ބަހުން ތަޙައްކުމް) އެއީ ޖާހިލިއްޔާ ގޮތުގައިންނެވެ.[32]

---

(32) التحكم : ތަޙައްކުމް އަކީ އަމުރުކުރުމެވެ. الإقتراح އަކީ: ހާލުގައި ހުށަހެޅުމެވެ، ޝަރުޠުކުރުމެވެ. އަދި ޤާނޫނުތަކުގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް، އެއްކަލަކުވެސް الله ގެ ޙުކުމްތަކަށް ޝަރުޠާ، އަދި އެކަލާނގެ ޙުކުމްތަކުގެ ނުރުހުމެވެ. އޭގެ މިސާލުތަކުގައި އިސްލާމީ މައްސަލައިގައި ދުޝްމަނުން ބުނި ބަސްތަކާއި ހިމެނެއެވެ: ﴿..لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴾ الزخرف: 31 މާނައީ: "...އެ ދެރަށުގެ (އެބަހީ: މައްކާއާއި ޠާއިފުގެ) މީހުންކުރެ، މާތްމީހަކަށް މިޤުރުއާން ބާވައިނުލެއްވީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟" އަދިވެސް އެމީހުންގެ ބުނުންތަކުގެ ތެރޭގައި: ﴿..لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ.. ﴾ الأنعام:8 މާނައީ: "...އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް މަލާއިކަތެއް ބާވައިލައްވާފައި ނުވަނީ ކީއްވެގެންބާވައެވެ؟.." ﴿...لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً.. ﴾ الفرقان:32 މާނައީ: "...އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް އެއްފަހަރާ ޤުރުއާން ބާވައިނުލެއްވީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟.." އަދި އެނޫންވެސް އެފަދަ، الله ﷻ ގެ ޙައްޤުގެ ޙުކުމުން އެކަށީގެންނުވާ އެތަކެއް ބަސްތަކެވެ.

ސަބޫތާ އެއްވަނަ މައްސަލަ:

ފަހަރުން ދަންނަވާލާނެވެ. ދެން الله تَعَالَىٰ އާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ:

﴿ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِـــيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ... ﴾ الأنعام:52

މާނައަކީ: "އަދި އެއުރެން އެކަލާނގެ ވަޖުހުފުޅު އެދިގެން ހެނދުނާއި، ހަވީރު އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް ދުޢާކުރައްވާ މީހުން ކަލޭގެފާނު ދުރުކޮށް ނުލައްވާށެވެ!.."

ސަބޫތާ ދެވަނަ މައްސަލަ:

ރަސޫލުންނަށް ތަބާޢުވީ މުއުމިނުނަކީ އިޚްލާޞްތެރި ބަޔެއް ނޫންކަމަކާއި، އަދި ދުނިޔަވީގޮތުން އުޅޭ ބަޔެއްކަމަށް ބުނެ އެމީހުންނަށް އެއްޗެހިކިޔުނުމެވެ. ދެން الله تَعَالَىٰ އެކަމަށް ޖަވާބުދެއްވާ ވަޙީކުރައްވައިފިއެވެ.

﴿..مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ الأنعام:52

މާނައަކީ: "…އެއުރެންގެ ޙިސާބު ބެއްލެވުމުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ކަމެއް ކަލޭގެފާނަކަށް މިލްކުވެގެންނުވެއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ޙިސާބު ބެއްލެވުމުގެ ތެރެއިން ކަމެއް އެއުރެންނަކަށްވެސް ނުވެއެވެ. ފަހެ، ކަލޭގެފާނު އެއުރެން ދުރުކޮށްލައްވައިފިނަމަ، އަނިޔާވެރިންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނު ވާހުށީއެވެ.."

އަދިވެސް އެހެން އާޔަތްތަކެވެ.

ސަތޫކަ ތިންވަނަ މައްސަލަ:

މަލާއިކަތުންނަން ކާފިރުވުމެވެ.

ސަތޫކަ ހަތަރުވަނަ މައްސަލަ:

ރަސޫލުބޭކަލުންނަން ކާފިރުވުމެވެ.

ސަތޫކަ ފަސްވަނަ މައްސަލަ:

(ބާވައިލެއްވުން) ފޮތްތަކަން ކާފިރުވުމެވެ.

ސަތޫކަ ހަވަނަ މައްސަލަ:

الله ގެ ޙަޟްރަތުން އައިސްފައިވާ ތަކެއްޗަން ފުރަގަސްދީ އެނބުރިގަތުމެވެ.

ސަތޫކަ ހަތްވަނަ މައްސަލަ:

އާޚިރަތްދުވަހަން ކާފިރުވުމެވެ.

ސަތޫކަ އަށްވަނަ މައްސަލަ:

اللهއާއި ބައްދަލުވާނޭކަން ދޮގުކުރުމެވެ.

ސަތޭކަ ނުވަވަނަ މައްސަލަ:

އާޚިރަތްދުވަހާއި ބެހޭގޮތުން ރަސޫލު ބޭނުން ދެއްވާފައިވާ ބައެއް ޚަބަރުތައް ދޭހަކުރުމެވެ. އެއީ اللهގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ... ﴾ الكهف:105

މާނައީ: "އެއުރެންނަކީ، އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއި، އެކަލާނގެއާ ބައްދަލުވާންޖެހޭކަން ކާފިރުވި މީހުންނެވެ..."

އަދި އޭގެތެރެއިން اللهގެ މިބަސްފުޅުގައިވާ ކަންތައް ދޭހަކުރުން ހިމެނެއެވެ:

﴿ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾ الفاتحة:4

މާނައީ: "ޖަޒާދުވަހުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އެކަލާނގެ މިބަސްފުޅުވެސްމެއެވެ:

﴿ ...لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ... ﴾ البقرة:254

މާނައީ: "...(އެ ދުވަހަކީ) ވިޔަފާރި ކުރުމެއް (އެބަހީ: ފިދުޔަދީގެން ސަލާމަތްވާން މަގެއް) ނުވެއެވެ. އަދި (މަންފާއެއް ކޮށްދޭނެ) ރަށްޓެހިކަމެއްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި (އެކަލާނގެ އިޒުނަފުޅުން ދެއްވި) ޝަފާޢަތްތެރިކަމެއްވެސް ނުލިބޭނެއެވެ..."

އަދި މިބަސްފުޅުވެސް:

﴿ ...إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴾ الزخرف:86

މާނައީ: "...އެއުރެން ދަންނަނިވި، ޙައްޤަށް ހެކިދިން މީހުން ފިޔަވައި (ޝަފާޢަތްތެރިކަމެއް މިލްކުވެގެންނެއް ނުވެއެވެ.)"

ސަބަކު ދިހަވަނަ މައްސަލަ:

މިސްކިތުންގެ ބޭރުއިން އަހުރެމެންނަކަށް ގޮވާ މީހުން ފެނިގެންދިޔައެވެ.

ސަބަކު އެގާރަވަނަ މައްސަލަ:

ދިބުރު (ސިދުރު)ގަހި ބޮޑުބޮޑަށް އިމާންވުމެވެ.

ސަބަކު ބާރަވަނަ މައްސަލަ:

މުސްލިމުންގެ ދީނުގެ މައްޗަށް މުޝްރިކުންގެ ދީން ކުރިވެރިވެ އިސްލާމްދީން ނެތިދާނެއެވެ.

ސަބަކު ތޭރަވަނަ މައްސަލަ:

ބާރިދު ބޭނުންކުރުން ހަރުމު އާދަވާލުމެވެ.

ސަބަކު ސާދަވަނަ މައްސަލަ:

އަނދިގެންތިބެ ހަރުމު ފުރުވުމެވެ.

ސަތޭކަ ފަނަރަވަނަ ވަޞިއްޔަތް:

އެއީ މަގުފުރެދުމުގެ އަސްލެވެ: އެއީ الله ގެ މައްޗަށް އެއްވެސް އިލްމެއްނެތި ބަސްބުނުމެވެ.

ސަތޭކަ ސޯޅަވަނަ ވަޞިއްޔަތް:

ބަޔާންވެ ސާފުވެގެންވާ ޤުރުއާނާއި ދޮގުކުރުމެވެ. އެއީ މީހުން ހައްޤު ދޮގުކުރިހިނދެވެ. الله تَعَالَىٰ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ.

﴿ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ ﴾ ق:5

މާނައީ: "އަދި ކިއެއްތަ! އެއުރެންގެ ގާތަށް ޙައްޤު އައިހިނދު، އެއުރެން އެ ދޮގުކުރީއެވެ. ފަހެ، އެއުރެންވަނީ، ހަމަޖެހުމެއްނެތް ހަލަބޮލި ކަމެއްގައެވެ."

ސަތޭކަ ސަތާރަވަނަ ވަޞިއްޔަތް:

ބާވައިލުވިގެންވާ ބައެއްބައިތަކަށް އީމާންވެފައި އަނެއްބައި ދޫކޮށްލުމެވެ.

ސަތޭކަ އަށާރަވަނަ މައްސަލަ:

ރަސޫލުބޭކަލުންގެ ދެމެދުގައި (އީމާންވުމުގައި) ތަފާތުކުރުމެވެ.

ސަތޭކަ ނަވާރަވަނަ މައްސަލަ:

އެމީހުންނަށް އެކަމުގައި އެއްވެސް ޢިލްމެއް ލިބިގެންނުވާ ކަންތަކުގައިވެސް ޖަދަލުކޮށް އަރައިރުންވުމެވެ.

ސަތޭކަ ވިހިވަނަ މައްސަލަ:

ސަލަފުންގެ ބޭކަލުންނާއި ފާޅުގައި ސަރީޙަކޮން ޚިލާފުވެގެންތިބެވެސް، އެބޭކަލުންނަށް ތަބަޢަވާކަމަށް ދައުވާކުރުމެވެ.

ސަތޭކަ އެކާވީސްވަނަ މައްސަލަ:

ﷲއަށް އީމާންވީމުން، އެކަލާނގެ މަގާއި ދުރުކޮށް ހުރަސްއެޅުމަށް އެމީހުން މަސައްކަތްކުރުމެވެ.

ސަތޭކަ ބާވީސްވަނަ މައްސަލަ:

ކުފުރާއި ކާފިރުންދެކެ އެދިގެން ލޯބިވުމެވެ.[33]

[33] މިއީ ކޮންމެ ޙާލަތެއްގައިވެސް ތާއީދުކުރުމަކީ އަހުލުވެރިންގެ ކިބައިން ފެންނަ ސިފަތަކެވެ. ބިދުޢަތްވެރި މުޝްރިކު ކާފިރުންނަށް އެދިގެން ލޯބިކޮށް ރަޙްމަތްތެރިވެ، އަދި (ރައްޔިތުން)ތަބައަވާ، މުއުމިނުން މުވައްޙިދުންނަށް އެދިގެން ރުޅިއަންނަނީއާއި އެދިގެންގެ ކިބައިން ބަރީއަވާ މަންޒަރު ފެންނާނެއެވެ.

އަހަރުމެންގެ މިޒަމާނުގައި މިސިފަ މިވަނީ ނުހަނު ގާދުވަސް ބޮޑު ގޮތެއްގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ އަހުލުވެރިންގެ ކިބައިން ފާޅުވެފައެވެ. މިއަދު އިސްލާމީ އުއްމަތަށް ބަލާއިރު މީހުން، ޖަހަތު ޤަބީލާގެ ދައުލަތްތަކުގައި ސަލަފީބިލާދުންނާއި ރާފިޟީންނާއި އިސްމާޢީލީ ދައުލަތުގެ ފުރަތަމަކަމާއި، އަދި އެމީހުންނަށް މަތިކޮށްލައި، އެމީހުންގެ އުފާވާއި އަރާމުހަސްރަތާއި ސަޤާފަތްފަދަ މިންވަރާއި، އަދި އެމީހުންގެ އަމާންކަމާއި ރައްކާތެރިކަމަށްޖެހޭކަމާއި ދަރަނިޑޫގެ މިބާ ފިޔަވަޅުތަކުގައި، މިހާރާ ކަމެއް ފެނިފައި އަޖައިބުވާނެއެވެ.

އެކަމަކު އޭގެ އަސްލުކަލިން، މުވައްޙިދު މުއުމިނުން ފުރުސަތުވާއި، އެމީހުން ހަސަދަކުރުމާއި، އެމީހުން ނިކަމެތިކޮށްލުމާއި، އަދި އެމީހުންގެ ގޮތުން ތަފާތުވުމާއި، އަދި އެމީހުން އަބުރަށް އަރައިގަންނަމުން ފެނެއެވެ. މިއީ ހަމަ ޖާހިލީ ޤަބީލާގައި ހިނގާ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި ރިޔާސަތު، އިސްލާމްކަމުގެ ދަޢުވާކުރާ ކޮންމެ ޤަބީލާ ޤައުމެއްގައިވެސް މިކަން ހިނގައެވެ. އެއީ ރަޙްމަތްތެރިކަން ބިލިގެންވާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބިމުގައި މުނާފިޤެއެވެ. ފަހެ އެބިމުގައި ރަޙްމަތްތެރިކަމާއި ނަބަވީ ސުންނަތް ވެސް މުޝްރިކުންނަށެވެ. އަދި ބަރީއަވުމާއި ޢަޤީދާތެރިކަމުގެ ކާފިރުންގެ ކިބައިންނެވެ. އެބިމުގައި މުޝްރިކުންނާ ދިގުފުށް ޤާބިލުކަން، އަމާންކަން ފިޔަވަޅު ކަށަވަރުވެއެވެ. އަދި ކާފިރުންނަށް ވަސީ ފުރުސަތުވެ، ނިކަމެތިކޮށްލުވެ، އިހުސާނުތެރިކަމުގެންނެވެ. الله تَعَالَىٰ އެފަދަކަމަށް، ހުރިހާ ނުބައިކަމަކުން ރައްކާތެރިކުރައްވާށިއެވެ!

ސަޤާފީ ތޫރިސްތަން މަދްރަސާ:

ޢިޔާފާކުރުމެވެ.[34] (ދޫނިގެ ހަރަކާތްތަކަށް ބަލައިގެން ސުންކުފާލުކުރުމަށްކަމުގައި ދޫކި ފާރުބެލުމެވެ.)

[34] ޢިޔާފާއަކީ: ދޫނިގެ ނަންތަކާއި، އުދުހުމުގެ އަޑުތަކާއި، ހަރަކާތްތަކާއި ތަރުތީބުތަކާއި، ޖަހާލާ ތަންތަނާއި، އެކަނިތައް ބޭނުންކުރެވެން ހުރިފަދައިން ނުބައިފާލު ބެލުމެވެ. އެގޮތުން ދޫނި ކަނާތްފަރާތަށް އުދުހިގެން ދިޔުމަކީ ހެޔޮފާލެއްކަމުގައި ބަލައެވެ. އަދި ވާތްފަރާތަށް އުދުހިގެން ދިޔުމަކީ ނުބައިފާލެއްކަމުގައި ބަލައެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ބާރެއް ފިލިއްޖެއްޔާ ބުނެއެވެ. “މިގެން ދަތުރުކައިރިން މުޞީބާތަކެއް ނޫނީ އަލްބާބް އަންނާނެކަމެވެ.” ނޫނީ ކާބާއް ފިލިއްޖެއްޔާ ބުނެއެވެ. “މިގެން ދަތިފުރުސަތުތަކެއްނުވި ބަލަށް ޚިޔާލު މިކަމުގައިވާކަމެއްނެތެވެ.” ނޫނީ ހުދުހުދުން ފިލިއްޖެއްޔާ ބުނެއެވެ. “މިކަންވާނީ ގުދުރަތުގެ ގޮތުގައިންނެވެ..”

ސަތޭކަ ސަތާވީސްވަނަ މައްސަލަ:

ޖަރުޙު ކުރުމެވެ.[35] (ބިދުޢަތީ ޢަސްރުގެ ދަރަމައިގެން ހާމަކުރުމެވެ.)

(35) ޖަރުޙުކުރުމަކީ: ޢައިބުގެ ކަންތައް ހޯދުމަން ބިދުޢައި ޢަސްރުގެ ދަރަމައިގެން ކުރާކަމުކަމެވެ. ދަރުޖައްކުރާނަމަ ނުކުމި ފިޤުހާއިގެކަންތައްކުގައި އެމީހުން އަދަބަށާފުލުބައާ މީހުންގެ ކައިރިއަށް އައިސް އެމީހުންގެ ތަޢާރުފަކުރެވޭ. ދެން އެމީހުން ގިނަ ޖަމާޢަތްގެ ޢަސްރުގެތެރޭ އަވަސްއަވަހަށް ބިދުޢައި ކުރަހަމެވެ. އެއަށްފަހު އަޙްސަނުގެތެރޭ ފަހަށްފަހަމެވެ. ދަޢުސަނުން ދަޢުސަނުންނަށެވެ. ދެން އެހެން ފަހަރުން ގޮސް އެކުވެ ޢަސްރުގަނޑު ވެއްޖެއްޔާ، ނަބައި ފުލުއްކަވުގައި ބަލާ އެކުރަން އުޖަރަތުން އެއްޗިބާވެއެވެ. އެހެންފަހަރުން ގޮސް ބާކީ ދަޢުސަނަށް ވެއްޖެއްޔާ، ހަލާފުއްކަވުގައި ބަލާ އެކުރާކަމެއް ކުރަނީ ކުރިއަށްދެއްވެ. ޖަރުޙުގެ ތަރުތީބައި ހިފުނު ކަނބަލުގެ ތަރުތީބު ތަރުތީބުގައި: ހިފުކުރުއްޖާއި މިނާފުއްފުށް އުކައިގެން ފުލުބަލުންފިސް ހިފުނެވެ. އެއީ އަނބުރާނުން ނުކުމުން އަނނަ ކަމުކެވެ. އަދި އާގެ ވައްތަރުތަކުގެ ތަރުތީބުގައި: ހިފުކުރުތައް އެއްފާފައި ބާކީއްތަ ޖަދަދަކީ، އެކަކުން ގެއްލާ ޖަދަދުއްތަ، ނުކުނު ދަނބުން ގެއްލާ ޖަދަދުއްތަ ބަލައެވެ. މިހެނިހާ ކަމަކީފިސް ސިފަރުގެ ވައްތަރުތަކުގެ ތަރުތީބުގައި ހިފުނު ކަނބަކުމެވެ.

ކާރިސްނުނައި ސިފަރުފިރިން، މިއަދު މިފަނި ފުލުބަލުމަން ތަފާތުތަފާތު އުފެއްދުފައެވެ. އެއީ ހިލާއި، ގަސްގަހުފާތި، ފަދަވާއި، ޗޫގަނޑުހި އެއްޗެހި ކިޔައިގެންނައި މިފަދަ ތަފާތުތަފާތެވެ. އެހެނިހާ ކަމަކީފިސް ހުސް ޝައިޖާރާގެ ފަރާތުންވާ ވަރުބަކުމެވެ.

ސަތޭކަ ފަންސަވީސްވަނަ މައްސަލަ:

ޠިޔަރަތު ކުރުމެވެ.[36] (ސުންޏާކަމެއް ކަމުގައި ބެލުމެވެ.)

---

(36) ޠިޔަރަތަކީ: އެއްޗަކާއިމެދު ސުންޏާކަމެއް ކަމުގައި ދެކުމެވެ. އަރަބިން މިގޮތުން ނަންދީފައިވަނީ، އެއީ އެމީހުން ކަމެއް ކުރަން ދަތުރުކުރުމުގެ ކުރިން ދޫނި ހާއްސަ ކައިރިއަށްގެނެސް އޭތި ތެޅިފާލައެވެ. ދޫނި އުދުހި ކަނާތްފަރާތަށް އުދުހިގެން ދިޔައީމާ، އެމީހުން އެކަމަށް އުޅޭކަމަކައިގެން ކުރިއަށްދަނީއެވެ. އަދި އުދުހި ވާތްފަރާތަށް އުދުހިގެން ގޮސްފިއްޔާ، އެމީހުން ކުރަންވެގެން އުޅުނު ކަމެއް ހުއްޓާލައެވެ. މިގޮތުން ތަޖުރިބާކުރުން (ސުންޏާކަމެއް ކަމުގައި ދެކުން)ވަނީ ހަރާމް ކަމެއްގައި ޝާމިލުވެގެންނެވެ. އެހެނީ ކުރާ ބަރަކާތެއް، ނުވަތަ ބުނާ ބަހެއް، ހުނަރަ ތަކެއް، ނުވަތަ ވަޔާބުނާކަމެއް، ނުވަތަ ވަޔާދުވަހެއް ނުވަތަ މަހެއް، މިފަދަ ކަންތައްތަކުން ސުންޏާކަމެއްގެ ގޮތުގައި ހިތަށް ގެނެސްދީފައިވެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން އާސާރުކުރަން ތަޞައްވުރުކުރި ކަމެއް މަނާވެއްޖެއެވެ. ފަހެ މިހާލަތުގައި ކަމަކަށް ތަވައްކަލްވުމާ اللّٰه ނަހީކުރެއްވި ޠިޔަރަތުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ ކަންކަމެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. «الطِّيَرَةُ شِرْكٌ، الطِّيَرَةُ شِرْكٌ، الطِّيَرَةُ شِرْكٌ» حديث صحيح، رواه أصحاب السنن މާނައީ: "ޠިޔަރަތަކީ ޝިރުކުކެވެ. ޠިޔަރަތަކީ ޝިރުކުކެވެ. ޠިޔަރަތަކީ ޝިރުކުކެވެ." ތިންފަހަރު ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދިވެސް އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. «لَا عَـدْوَى، وَلَا طِيَرَةَ، وَيُعْجِبُنِي الْفَـأْلُ» متفق عليه މާނައީ: "(اللّٰهގެ އިޛުނައާއި ނުލައިގެން ގެނެސްދޭ) ގައިންގައިއަށް ބަލިފެތުރުމެއް، އަދި ޠިޔަރަތެއް (ސުންޏާކަމެއް) ނެތެވެ. އަދި އުފާވެރިކަން ގެނުވާ ހެޔޮބަސްބުނުމާއިމެދު ތިމަންކަލޭގެފާނު ހިތްފުރިގެންވޮޑިގެންވެއެވެ."

ފަހެ މުސްލިމު މީހާއަކީ މައްސަލަތަކުގައި اللّٰه އަށް ވަކީލުކުރާމީހެކެވެ. އަދި އޭނާ ތަވައްކުލްކުރުމަކީ، ދުޢާކުރުމަކީ ތަވައްކުލްކުރުމާއި، ސުންޏާކަމަކާއި ދިމާލުގައި އެމީހަކު ކުރާނީ ދުޢާކުރުމެވެ. ފަހެ އޭނާ ދުޢާކުރާނީ ތިރީގައިވާ ގޮތަށެވެ. «اللَّهُمَّ لا طَيْرَ إلاَّ طَيْرُكَ، ولاَ خَيْرَ إلاَّ خَيْرُكَ، ولاَ إِلَهَ غَيْرُكَ» މާނައީ: "ޔާ اللّٰه! އިބަރާލާގެ ބަރަކާތްތެރިކަން ފިޔަވައި އެހެން ބަރަކާތެއް ނެތެވެ. އަދި އިބަރާލާގެ ހެޔޮކަން ފިޔަވައި އެހެން ހެޔޮކަމެއް ނެތެވެ. އަދި އިބަރާލާ ފިޔަވައި އިލާހަކު ނެތެވެ."

ސަޙާބާ ސަޢްދުބްނު ވައްޤާސް:

ކާހިނުކަމެވެ.(37)

---

(37) ކާހިނުކަމީ: ޣައިބުގެ ޢިލްމު އެނގޭ ކަމަށް ދަޢުވާކުރުމެވެ. އެއީ ކުރިއަށްވާނޭ ކަންތައްތަކާއި ހާސިލުވާނޭ ކަންތައްތަކުން ޚަބަރުދިނުން، އަދި ގެއްލިފައިވާ އެއްޗެއް ހޯދޭނެގޮތުން ޚަބަރުދިނުން ފަދަ ކަންކަމެވެ. އަދި އެއީ އުޑުން އަޑުތަކުން ވައްކަންކުރަމުން އަންނަ ޖިންނި ޝައިޠާނުން ބޭނުންކޮށްގެންނެވެ. ދެން އެއުރެންގެކިބައިން ކާހިނާގެ ކަންފަތަށް އުރަބުރައްދެއެވެ. ދެން އެކާހިނާ، އެބަހުރި އެކި ނަމު މައްޗަށް ސަޙާބާ ތުގެ ހުރިކަންތައް! ކާހިނާއަށް، ޢައްރާފު (އަށްބަޔާމީހާ)، ރައްމާލު (ފަލަބަޔާމީހާ)، ފައްޔާރު ، މިފަދަ ނަންނަންވެސް ކިޔައެވެ...އަދި ޒަމާނުގެ ފަދަ ނަމެއް ކިޔަނީކަމުގައި ވިޔަސް އެނާއަކީ، ކާފިރު ޠާޣޫތެކެވެ..

އަދިއަދަށް ފަންޑިތަވެސް، އިސްތިޚާރާކަމަށް ދަޢުވާކުރާ އެބައި ފަހުމްގައި، ސިޙުރުވެރިންނާއި، ކާހިނުންނާއި، އަށްބަޔާމީހުންގެ ބަސްބަސް ކުރިއަރައި ޔާމިނޭ ބޭއްވުމުން ދަނެވެ! ފަހު މުސްލިމުމީހާ، އެމީހުންގެ ކައިރިއަށް ދިއުމަކީ ނުވަތަ އެމީހުންގެ ވާހަކައަށް ތެދުކުރުމަކީ ހަރާމްކަމެވެ ދުރުހެލިވާންވީކަމެވެ! ރަސޫލުﷲ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ.

«مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً» رواه مسلم: 1751/1

މާނައީ: "ފަލަބަޔާމީހާއެއް (މުސްތަޤްބަލުގައިވާނޭ ކަންތައް ކިޔާދޭމީހެއް)ގެ ކައިރިއަށް ގޮސް، އޭނާގެ ކައިރިން އެއްޗެއް އަހައިފިއްޔާ، ސާޅީސްރޭ ވަންދެން އޭނާގެ ނަމާދު ޤަބޫލު ނުކުރައްވާނެތެވެ."

އަދިވެސް އެކަލޭގެފާނު ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ.

«مَنْ أَتَى كَاهِنًا أَوْ عَرَّافًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

حديث حسن، رواه أحمد:1/ 289 وغيره

މާނައީ: "ކާހިނެއް ނުވަތަ އަށްބަޔާމީހެއްގެ ކައިރިއަށް ގޮސް، އޭނާ ދައްކާވާހަކަ ތެދުކޮށްފިމީހާ، މުޙައްމަދު ﷺ އަށް ﷲ تَعَالَى ބާވައިލެއްވި ތަކެއްޗަށް ކާފިރުވެއްޖެއެވެ."

ސަތޭކަ ހަތާވީސްވަނަ މައްސަލަ:

ޠާޣޫތުކައިރިއަށް ޙުކުމްހޯދަން ދިޔުމެވެ.[38]

---

(38) އިބްނުލް ޤައްޔިމް ވިދާޅުވިއެވެ:

(وَالطَّاغُوتُ: كُلُّ مَا تَجَاوَزَ بِهِ الْعَبْدُ حَدَّهُ مِنْ مَعْبُودٍ أَوْ مَتْبُوعٍ أَوْ مُطَاعٍ؛ فَطَاغُوتُ كُلِّ قَوْمٍ مِنْ يَتَحَاكَمُونَ إِلَيْهِ غَيْرَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ..) إعلام الموقعين: 50/1

މާނައީ: "އަދި ޠާޣޫތަކީ: އަޅަކު، އެއްޗެއްގައިވާ ޙައްދުން އެ އެއްޗެއް ބޭރުކޮށް، އަޅުކަން ހަދާކަންކުރާ ނުވަތަ ތަބަޢުވާ ނުވަތަ އެއަށް ކިޔަމަންތެރިވާ ކަންތައް އެއްޗެކެވެ. ފަހެ ކޮންމެ ޤައުމެއްގެވެސް ޠާޣޫތަކީ، الله އާއި ރަސޫލާ ފިޔަވައި އެބައިމީހުން ހިތައިން ޙުކުމްހޯދުމަށް އެދާ ކޮންމެ ފަރާތެކެވެ..."

(..أن الطاغوت ثلاثة أنواع: طاغوت حكم، وطاغوت عبادة، وطاغوت طاعة ومتابعة..)

الدرر السنية: 503/10

މާނައީ: "އަދި ޠާޣޫތުގެ ތިންވައްތަރެއްވެއެވެ: ޙުކުމުގެ ޠާޣޫތެވެ. އަދި އަޅުކަމުގެ ޠާޣޫތެވެ. އަދި ތަބާވުމާއި ކިޔަމަންވުމުގެ ޠާޣޫތެވެ."

ފަހެ ޙުކުމުގެ ޠާޣޫތަކީ، މުސްލިމުންގެ ދުނިޔޭގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޙުކުމްތައް ކުރުވަން ޢާއްމުގެ އަމިއްލަ ސަރުކާރު މުސްލިމުންގެ ބޮޑުންގައި އިސްކުރާމީހާއެވެ. ނުވަތަ މުސްލިމުން އެކަމަށް އިސްކުރާމީހާއެވެ. ފަހެ އެހާ މުސްލިމުންގެ ދުނިޔޭގައި، الله ބާވައިލެއްވިޝަރީޢަތާއި ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރާހާ، ވަޟްޢީ ޤާނޫނުތަކާއި ދީނާޚިލާފުކަމުގެ އާދަކާދަތަކާއި އިޖުތިމާޢީ ތަޤުލީދުތަކުން ޙުކުމްކުރުމުންނާއި އަދި މިނޫންވެސް އެފަދަ ކަމެއްން ޙުކުމްކުރާމީހާއެވެ، އެމީހަކީ الله ގެ ދީނުން މުރުތައްދުވެ ޠާޣޫތަކަށްވެއްޖެއެވެ. الله تَعَالَى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿...وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ المائدة: 44

މާނައީ: "..އަދި الله ބާވައިލެއްވި ޙުކުމުން ޙުކުމް ނުކުރާމީހާ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، އެއުރެން އެއީ ހަމަ ކާފިރުންނެވެ."

އަދި އެޠާޣޫތުގެ ކައިރިއަށް އެބުރުކުރުމަށް ޙައިރާންވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ:

﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾ النساء: 65

މާނައީ: "އެހެންނަމަކަސް ނޫނެވެ! ފަހެ، ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ގަސްދެއްވައި ވަޙީކުރައްވަމެވެ. އެއުރެންގެ މެދުގައި އުފެދިފައިވާ ދެބަސްވުންތަކުގައި، ކަލޭގެފާނު ޙުކުމްވެރި ކޮށްފުމަށް ދާންދެން، އަދި އެއަށްފަހު ކަލޭގެފާނު ނިންމެވި ގަޟިއްޔާ މެދު އެމީހުންގެ ނަފްސުތަކުގައި އެއްވެސް ހިތްހަމަނުޖެހުމެއް ނެތި، އެކަން ފުރިހަމަ ޤަބޫލުކުރަމުން ތަސްލީމުކުރަންދެން، އެމީހުން އީމާނެއް ނުވެއެވެ"

ފަހެ الله تَعَالَى އެވަނީ އެމީހުންގެ ކިބައިން އީމާންކަން ނަފީކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ މެދުގައި اللهގެ ޝަރީޢަތު ޙުކުމްވެރިނުކުރުމުންނެވެ. އެއީ ޠާޣޫތުގެ ކައިރިއަށް ޙުކުމް ހޯދަން ދިޔަ މީހުންގެ ކިބައިންވެސް އެކަން ނަފީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. ނޫނީ އެކަމަށް ނިޔަތްގަތް ޙުކުމް ހޯދަން ދިޔުމަށް އެދިއްޖެ މީހެއްގެ ކިބައިންވެސްމެއެވެ. އެއީ اللهގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿...يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ... ﴾ النساء: 60

މާނައީ: "އެއުރެން ޠާޣޫތުގެ ކައިރިއަށް ޙުކުމް ހޯދަން ދިޔުމަށް އެއުރެން އެދެތެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެތަކެތި ކާފިރުވުމަށް އެއުރެންނަށް ވަނީ އަމުރުކުރެވިގެންނެވެ..."

ފަހެ ޠާޣޫތުންނާއި އެޠާޣޫތުންނަށް ތަބާވިމީހުން ތަކުފީރުކުރުން، އެމީހުންދެކެ ނަފްރަތުކުރުން އަދި އެމީހުންނާއި ބަރާޢަތްވެރިވުން، އެމީހުންނާއި ހަނގުރާމަކުރުމަކީ ތައުޙީދުގެ ރުކުން ސިފަތަކުގެތެރެއިން ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. އަދި ހަމައެފަދައިން، ޠާޣޫތުގެ ކައިރިއަށް ޙުކުމް ހޯދަން ދިޔުމަކީ، އެންމެ ކުރީގެ ޝިރުކުގެ ތައުޙީދުގެ ގައިގައި ޖެހޭ ނުސަމާ ސިފަވާކަމެވެ. އަދި މިޢާމާލާގެ ޠާހިރުކަމުގެ ބާރުބަ ސިފަތަކުގެ ތެރޭގައި އެކަށިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ބަޔާއި ކުދިބާވަތްތަކާ ހިނގައްޖައެވެ! ފަހެ، އިސްލާމީ ޤައުމުތަކުގައި ދަޢުވާކުރާ ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން އެއްޤައުމެއްގައި ޠާޣޫތުންގެ ކިބައިން ޙުކުމް ނުހޯދާ އެއްވެސް ޤައުމެއް އަރަބިވެރިއަކަށް މިއަދު ނުފެނެއެވެ! އެއީ، ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ޠާޣޫތުންނަށް ކާފިރުވެ، މުސްލިމުންގެ މެދުގައި اللهގެ ޝަރީޢަތާއި އެއްގޮތަށް ޙުކުމްކުރި އިސްލާމީ ދައުލަތް ފިޔަވައެވެ! الله، އެފަރާތުގެ ހިޔަނި ދުވަހެއް ދުރުނުކުރައްވާށި!

ސަތޭކަ އަށާވީސްވަނަ މައްސަލަ:

ދީނުގެ ދެފުށުގައި ކައިވެރިކަމުގެ ނުރުހުންތެރިވުން.[39]

والله أعلم.

وصلى الله على محمد وعلى آله وصحبه وسلم

❋❋❋

މިރިސާލާބުން ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބް رَحِمَهُ الله ގެ ބަސްކޮޅު ނިމުނީއެވެ. الله تَعَالَىٰ އެކަލޭގެފާނަށް ރަޙްމަތްލައްވާ އެއިޔާރުގެ ތަޢުލީމުތަކާއި ސަވާބުދެއްވާށި ސަވާބުގައި އެކަލޭގެފާނު ލަހައްދަވާށިއެވެ.

[39] އެއީ ވަކިމަސްތަކުގައި ސުންނަތަށްވުރެ ދީނުގައި ހިތްހަމަޖެހުމެވެ. ޤަ ހިތްޕުއްތަރުގެ އަހުލުވެރިން، ޝަރުޢީގޮތުގައި، ދުރުހެލިވުމަށް އަދި ދުރުހެލިވާމީހުން ކައިވެރިކުރުމަށް ނުރުހުންވުމުގެ ހުރިހާކަމެއް. އެއީ ޢަޤީދާގެ ސަޙާބަކާއި ވަރުގަދަ ބާރެވެ. ދީން ނަބިއްޔާ ﷺ އުފުއްދެވީ ހިތްޕުރުވާ މީހުން، ޢާއިޝާ رضي الله عنها އާއި ޝަރުޢީގޮތުގައި ކައިވެރިކުރެއްވިކަމެވެ. އެއީ އެކަލޭގެފާނު އެއްމަގަކަށް އަހަރުގެ ހުރިހާ ވަޤުތުތަކެއްގައި ކައިވެރިވުން ހުއްދަކުރެއްވުމެވެ. ރަމަޟާނު އިރުގައި އިޙްރާމްގެ ހާލަތުގައި ދުރުވީއެވެ. އަދި ކައިވެނި ކުރުމަށްފަހު ކުރުމަށްފަހު، އެއްވެސް ދުވަހަކާއި ނުވާ މަހަކާއި ގުޅުމެއް ނުވާކަން މިކަމަކުން ދެނެގަތުމަކީ ވާޖިބެވެ. އެހެނިހެން ހަމައެކަނި ވެސް الله تَعَالَىٰ ގެ އަމުރުގައެވެ.

تم بحمد الله

الدَّولَةُ الإسلامِيَّة

كتابٌ يهدي، وسيفٌ ينصر

أنصار دولة الخلافة الإسلامية

في المالديف

جمادى الآخرة ١٤٣٧ هـ